

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LV. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1942.

6. SZÁM

FOLYÓIRATA

JÚNIUS

Az ember megújhodása.*

A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy visszacsatolt területen, Erdély fővárosában rendezze XXXII. rendes közgyűlését. Nemzeti öntudatunkat fokozta és állandóan fokozza az a tény, hogy területek és ezzel kapcsolatos véreink visszakerültek, és hogy most itt tarthatunk közgyűlést. Többször halljuk az óhajtást, hogy a jobb jövőhöz új ember kell. Bizonyos, hogy ehhez a lelki megújodáshoz itt Kolozsvárott rendkívül erőt kaphatunk. Erdély lelkülete különösen alkalmas arra, hogy itt erőt gyűjtsünk a szebb magyar jövő számára.

Az ember újjászületése nagy kérdésébe belekapcsoljuk a magyar értékek egyetemét. Ebből az egyetemes magyar értékrendszerből minden időben azokat az értékeket ragadjuk ki, amelyek leginkább időszerűek. Ebben az iskolai évben ünnepeltük Széchenyi születésének 150. évfordulóját. A magyar tanítóképzés lüktető erejének növelése, az ember megújhodása érdekében szükség van arra, hogy a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete is emlékezzék meg erről az évfordulóról, merítsen erőt Széchenyi eszmevilágának végtelen gazdagságából. Ha azokat az eszményi törekvéseket nézzük, amelyek a magyar jövő érdekében bennünket hevítenek akkor mindegyik erősítésére találunk Széchenyi gondolatvilágában értékeket. Ha például ma azt kívánjuk, hogy mindenki hozzon áldozatokat, akkor forduljunk Széchenyihez, aki ezt mondja: „Az áldozatban van a hazafiasság”. Ha az önzetlenséget hangoztatjuk, olvassuk el a következőt: „Csak a gyenge szereti önmagát, az erős egész nemzeteket hordoz szívében”. Ha azt hirdetjük, hogy a jövőben a becsületes vasakat, a munka az ember értékének egyedüli fokmérője, akkor tanulmányozzuk a következő megállapításait: „A munka mind az egyes embernek, mind a népnek legfőbb, tán egyedüli kincse... Jobbízú az a falat kenyér, amelyért fáradtunk, mint amelyet henyélve vártunk be... A boldogságot csak magunk szerezhetjük meg munkával... Férfiúi erő és állhatatosság mindenén győzhet”. Az egyes ember lelki fejlődése szempontjából nem az eredményt, nem a sikert, hanem a szándékot kell mindig néznünk. Ebből a szempotból mind a tanár, mind

* Elnöki megnyitó.

a tanítvány sokat meríthet Széchenyi következő mondásából: „Tiszta szándék, tiszta lélek: akár siker, akár nem”. A mai magyar életnek egyik legnagyobb hibája, hogy nagyon távol állunk egymástól. A jövő pedagógiájának azt kellene célul kitűznie, hogy az emberek közelebb jussanak egymáshoz. Arra kellene fokozottabban törekednünk, hogy az emberek tudjanak hibákat jóvátenni, tudjanak bocsánatot kérni és tudjanak szívből megbocsátani. E cél érdekében szívjuk magunkba a következő megállapítás tartalmát: Tévedni emberi, egymásnak kölcsönösen megbocsátani isteni dolog”. Embertársunkhoz azonban csak úgy juthatunk közelebb ha előbb önmagunkhoz közelebb jutottunk, ha előbb befelé indulunk felfedező útra. Széchenyi errenézve a következőket mondja: „Önmagunkat ismerni a legnagyobb bölcseség... Az önismeret és körülményismeret minden javulás és javíthatás legsarkalatosabb alapja... Senki nem marad veszteg az alacsony fokon, ha tudja, hogy ott áll”.

Széchenyinek egyik legfőbb követelménye, hogy elméleti álláspontunk tetteinkben, cselekvéseinkben jusson kifejezésre. Ennek szellemében nem elégszem meg azzal, hogy Széchenyi néhány gondolatát vetítem a hallgatóság elé, nem elégszem meg azzal, hogy az önismeret és önnevelés nagy jelentőségét hirdetem, hanem egy példán bemutatom, hogy mit jelent a lelki irányítás a tettek mezéjén, mit jelent egy növendék önnevelése a valóságban. Az új ember követelésének tartalma sokszor homályos, esetemmel kapcsolatosan megvilágítom, mi a tartalma annak, ha én az ember megújulásáról beszélek.

Egyik végzett növendékünkről, Szerdahelyi Benőről van szó, aki az V. év elején — kezdeményezésemre — arra kért, hogy helyesebb önnevelése érdekében jellemezzem az osztállyal. Kérését természetesen teljesítettem, de arra utasítottam, hogy ő is írja le lelki életét. Abban a tudatban csinálom és csináljuk a fokozott jellemnevelés munkáját, hogy csak nemes lelkületű emberből tudunk hivatásos tanítót nevelni.

Szerdahelyi lelkirajza következőkép szól: „Amit én most leírok, azt nem hallotta még senki, és nem tud róla senki. Leírom, mert ez nagy hatással volt lelki fejlődésemre. Az eset a népiskola II. osztályában történt. A tanítónéni kihívott felelni. Verset szavaltam. Az ablakon keresztül a nap éppen a szemembe sütött. Tűszszentenem kellett volna, de nem tudtam. Ez az állapotom arcfintorral járt. A tanítónéni ezt rosszul értelmezte és behívatta az édesapámat. Szentelenkedés, arcfintorgatás a tanítónéniel szemben — volt a vád. Nem hallgatott meg senki. Édesapám otthon elvert, de úgy, hogy máig is érzem. Nádpálcával kaptam. Minden 5 percben pihenő volt. Ezt nem lehet elfelejteni. A népiskola IV. osztályának elvégzése után szüleim a gimnáziumba irattak. Nem tanultam. Én lettem a család szégyene. Sehova nem mehettem, mert mindenhol szégyenkezniem kellett. Ah mit! fütyülök az egészre! Egyre durvult a lelkem. Akivel érintkeztem, annak nem mu-

tattam, hogy szégyenlem magam. Fájt a sorsom. Ó hányszor sírtam az ágyban, amikor lefeküdtem, vagy ahol nem láttak. De nem mutattam. Testvéreim is olyan senkinek tartottak. Még az öcsém is több volt, mint én. A gimnázium IV. osztályában hat tantárgyból buktam meg. Ekkor már a végtelenségig cinikus voltam. Szemtelenkedtem a tanárainnal, a szüleimmel. Ekkor voltam a fertő legmélyén. Mindennap voltam a moziban. A kültelki csibészek színvonalára süllyedtem. Mindenki szidott. Megérdemeltem, de nem törődtem vele. Láttam, hogy a családban nem kellek senkinek, tehát csavarogtam.

A gimnáziumban való bukás után beadtak a polgári iskolába. Ennek tisztességes elvégzése után a tanítóképző-intézetbe kerültem. Meglepett, hogy itt nincs káromkodás, csúnya beszéd. Mi volt ehhez képest a többi intézetekben?! Mindjárt észrevettem, hogy az intézet igazgatója foglalkozik az ifjúsággal. Nem tudtam elképzelni, hogy mi köze van az igazgatónak a fiúkhoz. Most már tudom. A növendékek lelkivilágával való törődés eleinte látszólag nem volt hatással rám. Az osztálytársaimmal nem beszéltem. Többen mondták: Szerdahelyi magasan hordja az orrát. Sokszor késtem. Sokszor „belógtam”. Kezdtem magam nagy úrnak érezni. Lázadó szellem voltam. Akaratos, engedelmeskedni nem akaró, álmodozó, nagyra-vágyó, tekintélyt nem tisztelő, lusta, felvágó „jampec” voltam. Szeretném, ha Igazgató úr elhinné ezt nekem. Ez most nem érzelmi kitörés. Sajnos, ez igaz.

Nekem a tanítóképző-intézetben nem voltak céljaim, de mégis úgy járt a szám, mintha valami nagy dolgot művelnék. Kritizáltam olyan embereket, akiket csak hódolat illet meg. Ezzel akartam kitűnni. Amikor szép új fehér nadrágot kaptam, láttam, hogy a többiek irigylük. (Édesapám elég magasrangú tisztviselő.) Én mintha nem is törödnék az új nadrággal. Leültem a piszkos lépcsőre, hogy mutassam mennyire nem törődöm vele. Ha elkopik, lesz másik. A többiek közben fejüket csóválták. Felvágtam azzal, hogy engem szeretnek a leányok. Nekem annyi leány ismerősöm van, amennyit akarok. Nagy úr vagyok a leányok körében. Közben én fütyülök a lányokra.

Mindezekért osztálytársaim sem szerettek. Ez az állapot a III. évfolyam végéig tartott. Ekkor — társaim ellenszenve folytán — a zászlóügyem került G. tanár úr elé. Ebben a kellemetlen ügyemben éreztem az intézet igazgatójának a védelmét. Ez a védelem fordulópontot hozott az én életembe. Elkezdtem jobban tanulni. Nem volt eredmény. Megint elkeseredett lettem. Lementem az igazgatói irodába. Ott új erőre kaptam. Innen kezdve emelkedtem lelkileg. Vigyáztam magamra. A tanulásban javuló irányt mutattam. Magatartásom más lett. Otthoni életem is megváltozott. Nem akartam többé jampec lenni. A szüleimmel mindenféle tekintetben jobban vagyok. (Ez furcsán hangzik egy fiú szájából, de nem tudtam másként leírni.) Ez körülbelül az én jellemképem.

Egyik lényeges hibámat azonban még nem mondtam el. Köny-

nyen lehet rám hatni és eltéríteni az utamból. Sokszor nem is én élek, hanem más elvei élnek bennem. Nem vagyok önálló. Könnyen befolyásolható vagyok. A nagytömeg véleménye az én véleményem. Változtatom a nézeteimet. Nem tudok eléggé akarni. Ezért már megbűnhődtem. Olvastam a *Néptanítók Lapjában* azt, amit Igazgató úr írt rólam.¹ Nagy büntetés volt ez nekem. Később kiderült, hogy ez a büntetés is használt.

Úgy érzem, hogy az V. év elejéig már sokat javultam. Azonban igyekezni fogok az akarat területén is felmutatni valamit, hogy lássa Igazgató úr, érdemes volt velem foglalkozni és egy szó sem veszett kárba."

Érdekes volna most néhány osztálytársának róla írt jellemzését felolvasni. A rendelkezésemre álló idő azonban ezt nem engedi meg. Most még röviden ismertetem azt a lelki rajzot, amelyet az V. év végén önmagáról adott.

„Nyugodt lelkiismerettel mondhatom, hogy ebben is iskolai évben sokat fejlődtem. Ez az év sok mindenre megtanított. Így vallássosságra és hazafiságra nevelt. Ebben az évben tudtam meg, hogy vallás nélkül nem lehet valaki jó hazafi. A tanítói hivatás óráin vezettek erre. Nekem nehéz volt ezt megérteni, mert én a sötétségből jöttem. Nehéz volt megkérdezni: „mit tenne Krisztus az én helyzetemben?” De megkérdeztem. Azóta soha nem egyeztünk ki 50%-ban, hanem mindig a teljességre törekedtem. Ezzel fejlődött az akaratom is. Az eddigi fejlődésem történetéből láthatja Igazgató úr, hogy az akarattal mindig bajom volt. Lusta voltam. Ebben az évben kitartóbb voltam, mint eddig bármikor. Ez meglátszik a bizonyítványomon is. Hat hármast javítottam ki. Kevesen tudják, mi az hármascikat javítani. Mennyi munka, lemondás után lehetséges ez. Különösen nekem, aki nem szoktam hozzá a tüzetes tanuláshoz. Fejlődött a lelkiismeretem, s ennek nagyon örülök. 15 éves koromban a lelkiismeretem teljesen alvó volt. Nem vettem észre akkor semmit, nem bántott semmi, nem izgatótt semmi. Teljesen fásult voltam. Erkölcsei hatás rajtam már nem fogott. A verés nem érdekelt. Annyira, hogy már meg sem vertek. Már azt hitték, hogy belőlem nem lesz semmi. Én is azt hittem. Hogy mekkora változáson mentem keresztül, azt csak az tudná megmondani, aki 15 éves koromban ismert. Most éber a lelkiismeretem. Ha valamit nem csinállok meg pontosan, addig hajszol a lelkiismeretem, amíg meg nem csinálom. A szám miatt is sok bajom volt. Feleseltem, vagy pedig a melódiát nem találtam el. Harmadéves koromban ezért nem mentem le beszélgetni Igazgató úrhoz. Most csendes vagyok. Nem lázadozom, habár lehetne miért. A jó nevelést, amelyet kiskoromban kaptam, elvesztettem később és újra neveltek a képzőben. Ezt nem azért írtam, hogy a képző nevelői erejét dicsérjem. Ez tény. Ha valaki mással tudja megmagyarázni, hogy most nevelt vagyok, elfogadom. Nemrégén még jampecnak éreztem magam, most az az érzésem, hogy szerénytelenség nélkül úri embernek tekinthetem magam. Tudom, hogy bárhol megállom a helyemet. Nyugodt lelkiis-

merettel mondhatom, hogy majdnem olyan lettem, mint amilyenek Igazgató úr akarta, hogy legyek." Ez a leírás, ez a lelki fejlődés önmagáért beszél. Ugyanazon év őszén, amikor egykori növendékünk állást kapott, édesapja meleg köszönősorokat írt fia neveléséért. Ebben többek között a következőket írja: „A hely, ahová került, nem végleges, de abból a szempontból igen jó, hogy a fiú erőit edzze, keményítse. Hála Istennek, ügylátom, nem riad vissza a keményebb munkától sem. Ezen azért csodálkozom, mert nem úgy ismertük meg, mint vasakarátú, helyét mindenben megálló jellemet. Igaz, hogy az utolsó két évben nagyon megváltozott. Úgy érzem, de saját vallomásából is tudom, hogy ez az intézeted érdeme. Itthon általában támadtam, ezért elkeseredett, s bizony kissé elvesztette már az önbizalmát. Az intézeted korholása, később elismerése, biztatása és a belóletek feléje irányuló általános rokonszenv lassan kifejlesztette önbecsülését, érzékenységét és megédzette akaratát.”

Ilyen és hasonló növendékek lelki fejlődése amellet bizonyít, hogy még ilyen korban (17—18 év) is van fejlődési lehetőség. Csak nevelők kellene, akik ezt a fejlődési lehetőséget kiaknázzák. Sz. esete nem egyedülálló jelenség, hanem egy céltudatos nevelési rendszernek egyik képviselője. Szabályt jelent, amely alól természetesen vannak kivételek. Esetek azonban bizonyítják, hogy azok a kivételek, azaz azok a növendékek, akiken nevelői munkánk látzólag nem fogott, sem veztek el teljesen.

Befejezésül még a következőket akarom mondani. Sz. lelki megújhodáson ment keresztül, új emberré lett. Ha bárhol hallunk valamit arról, hogy a jövő Magyarországnak új emberre van szüksége, akkor ne a légüres tér jusson eszünkbe, hanem mindig az iskolára gondoljunk, amelyben a tanító, a tanár, a lelki megújhodás forrása. Sz. azt mondta magáról, hogy jampec volt. De nemcsak ő mondta ezt magáról, hanem lényegében ilyennek ismerték mind a szülei, mind a tanártestület, mind az osztálytársai. Azután bizonyos előkészületen keresztül jött a fordulópont és nemes lelkületű fiatalemberré lett. Most is az. Jól minősített népiskolai tanító. Sz. 3 évig látszólag ellenállást tanúsított intézetünk nevelői törekvéseivel szemben, aztán jött egy védelem, s ez a bizalmi megnyilatkozás megfordította. Annak ellenére, hogy 3 évig teljesen sikertelennek látszott a munkánk, nem mondtunk le arról, hogy további kitartással mégis célt érünk. Nem ő jött felénk, hanem mi mentünk eléje. Először mi alkalmazkodtuk hozzá, aztán ő követett bennünket. Ez a lelki megújhodás útja. Aki új emberről beszél, annak mindig jobb, tökéletesebb nevelésre kell gondolnia. Aki jobb magyar jövőt akar, annak előbb jobb magyar nevelést kell akarnia. Az hozza a magyar jövő érdekében a legszebb áldozatot, aki a mai gyermekeket és ifjúságot a legjobban irányítja. Az szolgálja a legjobban a boldog jövőt, aki saját nevelői erejének teljes felajánlásával bízik az ifjúságban. Ebben a nagy munkában a nemzet egyetemének nevelői, a mi tanítványaink: a népiskolai tanítók, tehetnek

legtöbbet. Mi felelősségünk tudatában megteszünk mindent, hogy tanítványaink rendkívüli kötelességeiknek valóban eleget is tehesenek.

Abban a tudatban, hogy ez a gondolatmenet használ a magyar tanítóképzésen keresztül az egyetemes magyar ügynek, abban a tudatban, hogy ez egyúttal összhangban van az erdélyi, a kolozsvári lelkülettel, a XXXII. rendes közgyűlésünket megnyitom.

Dr. Padányi-Frank Antal.



Egyesületünk élete az 1941—42. iskolai évben.*

A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete 1889 április 15-én alakult meg Budapesten. Sikerekben gazdag működésnek 25 éves fordulóját készült megünnepelni 1914-ben, amikor reánk szakadt az első világháború fergetege, amely véget vetett mindenféle jubiláris készülődésnek. 1919-ben, nemzetünk történelmének egyik legszerencsétlenebb évében, érte meg fennállásának harmincadik évfordulóját, amikor az egyesületen kívül álló elemek nyomására az egyesület 16 tagja április 12-én tudomásul vette egyik alelnökének felozslást javasoló előterjesztését. Amint azonban véget ért a proletáralom, augusztus 7-én már összejöttek a Budapesten tartózkodó tanítóképzőintézeti tanárok, hogy feltámasszák a proletárdiktatúra nyomására megszüntetett egyesületet tetszhalálából. Előbb azonban még egy ellenséges megszállás gyötrelmeit is végig kellett szenvednie az ország keleti felének és fővárosának, amíg végre ismét megkezdődhetett a romokban fekvő egyesület újjaépítő munkája. Még egy évtized sem telt el egészen, amikor az egyesület az első nagy elnökökhöz méltó vezérrel az élen a régi szép időkre emlékeztető fellendüléshez jutott. Így lett 40 éves országos egyesületünk, amikor váratlanul ragadta el a halál még sokra hivatott elnökét 1929 tavaszán. A nagy elődök nyomán összeállított programja azonban itt maradt számunkra. Csak folytatni kellett a meg nem szakadó munkát, amely 1889 óta mindig egyetlenegyre irányult: minél jobb tanítókat nevelni sok megpróbáltatásokon keresztül ment Magyarországunknak.

Ezek a megpróbáltatások legkeservesebben a trianoni megcsonkíttatásunk után sújtottak. A szétdarabolt és gúzsakötött ország azonban jól tudta, hogy talpraállásához, újból való felemelkedéséhez elsősorban az értelmi erőket kell fokoznia. Ha a kardot és puskát ki is csavarták markunkból, a szellem fegyvereit nem vehették el tőlünk. Bár anyagilag is ugyancsak közel jutottunk a pusztuláshoz, de abból a kevésből ami megmaradt, elsősorban jutott az iskolának és az iskolán kívüli népművelés céljaira. Elesettségunk

* Főtitkári jelentés.

első éveiben akarta megvalósítani a magyar kormányzat a hat évfolyamos tanítóképzőnek megvalósítására irányult. Működésünknek kénytelen ezt a próbálkozását feladni és a tanítónevelés idejét a háború előtti négy év helyett öt évben megállapítani.

A tökéletesebb, jobb tanítóképzésnek azonban valóban szüksége volt erre a hatodik évre, különösen mikor kitudt, hogy a magyar nép értelmi színvonalának emeléséhez is szükségessé vált az elemi népiskolának nyolc osztályúvá való kibővítése. Egyesületi munkásságunk legfőbb törekvése tehát a magasabb fokú, hat évfolyamos tanítóképzőnek megvalósítására irányult. Működésünknek ötvenedik éve felé haladtunk, mikor a szentistváni jubileumi év meghozta küzdelmünk eredményét az akadémiai tanítóképzés formájában. Ez az év, 1938 azonban nemcsak nekünk, tanítóképzőtanároknak, de az egész ország lakosságának az örömévé vált. Megoldódtak a trianoni bilincsek... Kebelünkre ölelhetjük legálább a Felvidék peremének lakosait és érezhetjük, hogy Magyarország feltámadásába vetett hitünk, imádságunk a megvalósulás útjára indult.

1939 tehát a hálaadás éve volt egyesületünk életében. Hálát adhattunk, hogy egyesületünk elérkezett fennállásának ötvenedik évéhez. Hálát adhattunk a magyarok Istenének, hogy jubiláris közgyűlésünk idején már az Északkeleti-Felvidék is a miénk lehetett ismét egészen Vereckéig. 1940-ben visszatérhetett Észak-Erdély. 1941-ben elindulhattunk az anyaország déli határai felé... Nem jogos tehát ama reménységünk 1942-ben, hogy lassú és fokozatos munkával majd csak kikerekednek ismét az egész ország határai?... Ebben a szent hitünkben a történelmi Erdély földjén teszek eléget alapszabályaink értelmében ama kötelességemnek, hogy a főtitkár évről-évre tegyen jelentést országos egyesületünk állapotáról és működéséről.

Az alapszabályok szerint csak az ötvenharmadik évről kellene beszámolnom. De egyesületünk legtávolabbi multjának érintésével nemcsak azt a célt akartam szolgálni, hogy ezzel jobban megértessem a jelent, hanem szolgálatot akarok egyúttal tenni ama nagyszámú, közgyűlésünkön résztvevő kartársaimnak, akik a 20, 21 és 22 éves keserves megszállások idején tőlünk elszakítva éltek életüket és multunkat esetleg még nagyobb vonásokban sem ismerhették meg. Az 53 éves mult legrégebb évtizedeinek felidézésével pedig még a hála áldozatos lángját óhajtom fellobbantani a Királyhágón túli testvérország, a történelmi Erdély iránt. Mert bármennyire csak a véletlenek játékának is látszik, de az a valóság, hogy előbb már megemlített nagy elnökeink mind erdélyi származásúak. Egyesületünk első, tehát alapító elnöke, *Péterfy Sándor* noha a Dunántúl szülőlttje, mindig büszkeséggel emlegette, ha elődei szóba kerültek, hogy dédnagyatyjáról az a családi hagyomány maradt fenn, hogy egy igen nagy veszedelem idején kellett Erdélyből kibujdosnia. Mi volt ez a veszedelem, ezt az utódok már nem tudták megjegyezni, de nem lehetetlen, hogy első elnökünk őse a Bu-

kow generálisokhoz hasonló hóhérok önkénye elől volt kénytelen ősi székely hazájából menekülni.

Péterfy Sándort 9 évig tartó elnöksége után székelykeresztúri dr. Kovács János váltotta fel, aki hűségesen Péterfy nyomdokain haladva, 7 éven keresztül intézte egyesületünk ügyeit. Lemondása után egész rövid ideig Peres Sándor követte, aki rövid másfél éves elnöki működés után fiatalon, 44 éves korában távozott az élők sorából és így mélyebb nyomokat nem hagyhatott az egyesület munkájában. Így nem számíthatjuk a nagy elnökök sorába, de származására ő is közel állott Erdélyországhoz, mert annak szomszédságában, Szatmár megyében született és a székelyek között Sepsiszentgyörgyön szervezte meg az állami óvónőképzőt, melynek pótlásául egy erdélyi áll. óvónőképző létesítését a szakemberek ma is erősen sürgetik. Peres Sándor utóda, nagybaconi dr. Baló József Kovácshoz hasonlóan szintén a nemes székely vér hajtása. Lőfőszékely, miként Kovács János. Erdélyiségéhez szívvel-lélekkel annyira ragaszkodó, hogy minden nyarát, pihenő idejét az imádott Erdővidéken, szűkebb hazájában töltötte el 1916-ban bekövetkezett haláláig. Egyik lelelkesebb irányító szelleme volt egyesületünknek. Még a legkisebb dolgokban is a legnagyobb alaposággal járt el. Energiájából, szívósságából sokat sugározott át közvetlen munkatársainak, Dékány Mihálynak, a szerkesztőnek és Quint Józsefnek, a főtítkárnak. De halálával megszűnt az a csodálatos véletlen, hogy egyesületünk vezető egyéniségei a bérces Erdély földjéről kerültek ki. Szellemi tulajdonaikkal azonban annyira áthatották az utánuk jövőket és olyan nemes hagyományokat fejlesztettek ki, amelyeket az utódok nemcsak öntudatosan, de szinte tudattalanul is mindig követnek, mintha idéznék a mondást: a nemesség kötelez. Ez a nemesség az a nehezen meghatározható valami, amiben nagy elnökeink révén benne van az is, amit Erdély északi részének viszáterésével oly sokat emlegettek a nagymagyarországiak: az erdélyi szellem. Erdély földjén, kincses Kolozsvár városában mi nemcsak büszkén teszünk hitet és bizonyoságot a mellett, hogy íme Erdélyen kívül is hogyan fejlődhet, terjedhet és élhet tovább az erdélyi szellem, hanem lehajtjuk fejünket, hogy hálát rebegjünk a nagy elődöknek és annak a bérces földnek, szép Erdélyországnak, amely sok-sok szellemi értékén kívül a mi országos egyesületünknek is irányt mutató, munkás vezéreket termelt ki magából. Mi is bizonyoságot teszünk a mellett a történelmi igazság mellett, hogy Erdély sokszor és sokat adott az anyaországnak. Védője volt az egész magyar hazának, az alkotmánynak és vallásszabadságnak, mikor a török, meg a bécsi udvar le akarták igázni. A kiegyezés után mégis mintha megfélekedtünk volna erről a kicsi tündérországról. Állam, társadalom nem voltak tudatában annak mi történik tulajdonképpen a kisebbik hazában; hogyan némulnak el ott a magyar harangok és lesznek idegenek udvarházaink. Trianoni megcsönkítottságunk után eszméltünk csak rá, hogy mit is veszítettünk. Az ott maradtak szívós és küzdelmes élniakarása

és összefogása, a dac mely onnan nagy költők és kicsi emberek életéből felénk áramlott, segített ismét nekünk, hogy világgá kiált-suk: Nem, nem, soha! Annyi segítés után legyen valóban most már szent kötelességünk, hogy visszaadjuk szeretetben, szellemiekben, lelkiekben és anyagiakban egyaránt mindazt Erdélynek, amit a távoli és a közeli multban tett miérettünk, távolabb élő magyarokért.

Ennek a szeretetnek, megbecsülésnek a megnyilvánulásaként jött el országos egyesületünk immár másodszor kincses Kolozsvár falai közé, hogy itt tartsa meg XXXII. közgyűlését... Igenis tisztelt hallgatóim, másodszor jelentünk meg a történelmi levegőjű Kolozsvár falai között. Egyesületünk megalakulása után minden közgyűlését a fővárosban tartotta. Fennállásának tizedik évében határozta el a vezetőség, hogy a jövőben közgyűléseivel az ország nevezetesebb kulturális centrumait is felkeresi. Akkori elnökünk, *dr. Kovács János* szavai szerint: „Első ilyen próbálkozásunkra keresve sem találhattunk volna alkalmasabb helyet, mint a régi Erdélyország fővárosát, ...Erdély földjét, amelyben nemzeti fejedelmek a nemzeti működésnek építettek erős várakat; ahol a fejedelmek korának elmúltával a nemzeti művelődés elvesztette ugyan az állami hatalom támogatását, de azért a nemzeti művelődés munkája nem szakadt meg. Az erdélyi magyar társadalom, egyházak és törvényhatóságok vállalva igyekeztek azon, hogy a nagy fejedelmek hagyományait átvegyék, híven megőrizzék és tovább fejlesszék. Nekik köszönhetjük, hogy Erdélyben s a vele régebben kapcsolt részekben kifejlődött és fennáll a magyar nemzeti műveltségnek 3 század alatt meg nem szakadt folytonossága, amelyhez a régiségben hasonlót hiába keresünk hazánk többi részeiben.” Az hiszem, mindnyájunknak jól esik hallani az idézett szavakat, amelyek a közgyűlési megnyitón, 1900 június 4-én az áll. tanítónőképzőintézet dísztermében elhangzottak és folyóiratunk alábbi üdvözlését, amelyen keresztül mi sem fejezhetjük ki szebben érzelmeinket kincses Kolozsvár iránt. „Áhítatos kegyelettel lépünk abba a városba, amelynek minden talpalatnyi földjéhez, minden téglájához nagy történelmi emlékek fűződnek: zivataros idők, nemzeti nagy harcok, a szabadságért vívott dicső küzdelmek emlékei. Tisztelettel hajtjuk meg a magyar tanítóképzés zászlaját a nemzeti ügyért sokat szenvedett város kapujánál úgy is, mint a magyar nemzeti kultúra nagy göcponjtja előtt. Ott, ahol a nagy mult és fényes jövő érintkeznek, a mi lelkünk nem maradhat ihletetlenül, ott lángot kap lelkesedésünk és szárnyakat öltenek szándékaink...”

1900-ban igen tisztelt hallgatóim június két és fél napján keresztül tartottak a közgyűlés tanácskozásai, előadásai és az azokat követő termékeny vitái. De akkor két évenként voltak a közgyűléseink. Újabb alapszabályaink értelmében évenkénti közgyűléseken jelenünk meg és egyesületi életünk munkájának szinterei a havonkénti taggyűléseink. Ezeket majdnem kivétel nélkül a fővárosban tartjuk, mindig más és más testvérintézet hajlékában. Az elmúlt években megjelentünk ugyan Zsámbékon, Székesfehérvárott ú. n. vándorgyűlése-

ken is, de legutóbbi egyesületi évünkben vándorgyűlésre nem hívtuk össze tagjainkat. Utolsó közgyűlésünk tisztújító közgyűlés volt, amelynek adminisztrációs teendőit a fővárosban könnyebben végezhetjük, és ezért ezt Budapesten tartottuk meg. Ennek előzőjét, az 1940. évit már vidéken, Jászberényben. Idei taggyűléseinket október havában kezdtük és áprilisban fejeztük be. Az elsőnek az előadója volt *M. Richter* M. Sarolta, a budapesti Angolkisasszonyok tanítónőképzőjének az igazgatója, aki *A jövő magyar nagyasszonyairól* értekezett. Finom vonásokkal rajzolta meg azt a helyes női eszményképet, amelynek élettisztaságra való nevelését legzsengőbb gyermekkorában, az otthonban kell megkezdeni. Ezt a nevelést váltja fel az iskola, amely az otthonnal karöltve igyekezzék a lelki tisztaság mellett erőteljes reáhatással a belső fegyelmezett életet is szorgalmazni és a leánynövendéket különösebben az életszolgálatra előkészíteni. Az előadáshoz szólók többsége szerint bármennyire is kívánatos és szükséges az előadótól kívánt leánytípus kialakítása, mégis szomorú tapasztalataik vannak ezen a téren. De ha vannak is nehézségek, azokkal szemben tehetetlenek még sem vagyunk. Le kell küzdeni a nehézségeket és hinni az eszményben és nevelői munkánkban.

A novemberi és január-havi tagértekezletek előadásai tk. folytatásai voltak ama sorozatos és már korábban megkezdett előadásoknak, amelyek azt vették vizsgálatuk tárgyává: miként érvényesül a gyakorlatiasság elve a líceum különböző tárgyainak a tanításában. A novemberi taggyűlésünkön *Tanai* Antal ezt a mennyiségtan, a januári taggyűlésen pedig *B. Braun* Angela a földrajz tanításában dolgozta ki. Mindkét előadó a legalaposabban taglalta a gyakorlatiasság konkrét eseteit. Mindketten, egymástól függetlenül utaltak arra, hogy mindaz, amit mondanak, érvényes a tanítóképzői oktatásra is, illetőleg még a nem tanítónak készülő líceumi tanulónak sem árt, sőt használ, ha a legnemesebb cél: a tanítói hivatásra nevelés szerint tanulja a földrajzot. Az előadóknak ez a felfogása általános helyesléssel találkozott, sőt a mennyiségtan tanításával kapcsolatban szerették volna bővebben is hallani, hogy a líceumi mennyiségtan anyaga és módszere mennyiben szolgálja a tanítóképző és különösebben az V. évf. céljait. Előadó azonban nem térhetett ki minden részletkérdésre nemcsak az időhiány miatt, de azért sem, mert az V. osztály módszertani tételei a mennyiség-tani módszer körébe tartoznak, nem pedig az általa előadott tárgyhoz.

Decemberi taggyűlésünket alapító, első elnökünk, *Péterfy Sándor emlékezetének* szenteltük, születésének századik évfordulója alkalmából. A Péterfyről szóló előadást a főtitkár tartotta, aki előadásában nem annyira arra törekedett, hogy Péterfy kiválóságát és nagyságát méltassa, miután erre vonatkozólag egy korábbi cikkében már úgyis megszólaltatta a kortársakat. Feladatául elsősorban azt tűzte ki céljául, hogy próbálja magyarázatát adni, milyen külső körülmények működtek közre abban, hogy Péterfy Sándorból az

ország egyik legkiválóbb tanítója, tanárja, egyesületek szervezője és a szó valódi értelmében a legnemesebb emberbarátok egyike lett. A „nagy érdeklődéssel kísért” előadás kapcsán hozzászóló tagtársaink megállapították, hogy a neveléstörténelmi kutatás hiányosságai miatt nem ismerjük olyan nagy embereink életét, mint pl. Péterfyét vagy akár más kiváló magyar pedagógusokét. Pedig ezek a nagyjaink mind nevelő értékek, mert közel állanak hozzánk, elérhetők, példájuk megvalósítható. Kötelességünk neveléstörténelmünk magyar vonatkozásait kiegészíteni; nagyjaink életének, munkájának ismertetésével teljessé tenni. Tanáregyesületünkre nagy feladat vár az említett hiányosságok megszüntetésében és örömmel hallgatták a szépen kidolgozott lélekrajzot, melyet első lépésnek tekintenek hasonló feladatok felé.

Februári taggyűlésünkön foglalkozott Szemes Gábor és Bognár Gyula a filmes tanítás és nevelés kérdéseivel tanítóképző-intézetekben. Szemes arról értekezett, *Mit tehet a természettudományi tárgyú oktatófilm?* Bognár pedig *A nemzeti tárgyak és a filmoktatás kapcsolatait* fejtegette és egyben felolvasta harmadik jászberényi kartársuknak, dr. Fiala Endre *Történelem és filmoktatás* című tanulmányát is. Az értekezleten megjelent többek között a Filmoktatásügyi Kirendeltség vezetője, Geszti Lajos igazgató is, aki a többi felszólalóval egyetemben elismeréssel szólt az előadók ügybuzgóságáról és az oktatófilm céljai iránt mutatott érdeklődésükről. Az a reménysége és vele együtt a filmoktatás híveinek, hogy a tanítóképző lesz a gyújtópont, amelyen keresztül jut el a film a népkola és népművelés útján az ország minden rétegéhez.

Rendkívül nagyfontosságú kérdés taglalását tűzte ki a márciusi taggyűlés *A tanítóképzés alsó tagozata* címmel, amelynek előadója elnökünk volt, aki részletes és mélyen szántó felolvasásában a tanítóképzés jövő útját fejtegette. Abból indult ki, hogy a vall. közokt.-i miniszter úr 56.600/1941. V. sz. a. kelt egyik rendeletével úgy intézkedett, hogy a liceum multévi II. és III. évfolyamai a IV. évtől kezdve mint tanítóképző-intézeti évfolyamok folytassák működésüket és így a tanítóképző-akadémia két évvel később induljon. Eme rendelet kiadására azért volt szükség, mert a liceum nem tudott volna az országgyarapodásnak megfelelő számú hallgatót adni a tanítóképző-akadémiának. Az intézkedés ugyan átmenetileg szabályozta így a tanítóképzést, de mert feltehető, hogy 1943-ban is hasonló lesz a helyzet, kötelességünk a legfelsőbb hatóság segítségére lenni a kibontakozás útjának keresésében. Javasolja, hogy miután a liceum most már elvileg is az akadémiai tanítóképzés alsó tagozataként szerepel, alakíttassék át a liceum négyéves tanítóképző intézetté. Munkáját tanítói érettségi vizsgálat zárná le, mely elsősorban a tanítóképző-akadémián való felvétellel jogosít, másodsorban a polg. isk.-i tanárképző főiskolán, a képzőművészeti-, zeneművészeti- és testnevelési főiskolán való felvétellel is képesít. Tekintettel a mostani tanítóhiányra, addig míg ez nem szűnik meg, vétessenek fel a tanítói érettségi bizonyítvánnyal ren-

delkező ifjak a tanítóképző-akadémiára. Ennek egyik évét végezzék el mint rendes hallgatók, a második évben pedig legyenek gyakorló tanítók. Ennek végzése után aztán tegyék le a tanítóképző-akadémiáról szóló törvényben tervezett tanítói államvizsgálatot. Ezzel a tervezettel — miután így az egyöntetű nevelés, meg az akadémia is biztosítva lenne továbbra is, a hozzászólók mind egyetértettek és ennek értelmében terjeszt majd fel emlékiratot az egyesület a miniszter úrhoz. Egyben elhatározta a taggyűlés azt is, hogy felkéri a miniszter urat a nép köréből való tehetséges gyermekek kiválogatásával kapcsolatban, hogy azokat, akiket az állam vagy más közület ingyen taníttat, elsősorban a tanítói pályára tereltesse.

Végül az utolsó, áprilisi taggyűlésünkön egyik kolozsvári kartársunk tartott szabadelőadást a *Leventenevelésről és az ifjúság katonás szellemű nevelésének gyakorlati kérdéseiről*. Az előadó ennek a kérdésnek egyik legalaposabb ismerője és propagálója. A leventenevelés nagy fontosságáról dr. Tóth B. Zoltán előadóval együtt mindnyájan már a múltban is meggyőződünk. Csak az lehet valamennyiünk hő óhaja és kívánsága, hogy az ifjúság valóban olyan szellemű és tetterejű levente-vezetőkhoz és oktatókhoz jusshasson, akiket teljes szívvel és lélekkel követ mindenben, akik tehát valóban nevelnek és akik munkájukat az iskolákon belül folyó levente-nevelésben az iskola vezetőjével egyetértésben, vele karöltve végezhessek.

A taggyűléseken elhangzott előadások egyesületünk közlönyében, a Magyar Tanítóképzőben is megjelentek vagy még ezután kerülnek közlésre. Így a gyűlésektől távolmaradó kartársak úgy ezeket, mint az egyesületi életünket visszatükröző egyéb cikkeket, elnökségi és választmányi ülések jegyzőkönyveit is olvashatják, hű képet nyerve egyesületünk egész működéséről. Természetesen megemlékezünk itt azokról is, akik nem egyszer fiatalságuk teljében, vagy a jól megérdemelt nyugalmi idő kezdetén, esetleg magas kort megérve távoznak az élet mezejéről. Az utóbbiak közé tartozott a 86. évében alig néhány hete elhunyt és a jelentés elején már megemlített nagyrabecsült második elnökünk, székelykeresztúri dr. Kováts János, aki még élete utolsó napjaiban is adalékokkal szolgált az egyesület múltjáról és irántunk való érdeklődésének állandó tanújelét adta. Ravatalánál egyesületünk nevében elnökünk búcsúztatta és róla részletesebben majdan egyik ülésünkön fogunk megemlékezni. Hűséges és munkás tagtársunkat, Vizhányó Károlyt nyugalomba vonulásának első évében ragadta el a halál. Egykori két kiváló pedagógiumi tanárunk, dr. Koch Ferenc és Rucsinszki Lajos is ez év folyamán tértek meg örök nyugovóra. Kováts Jánossal együttesen nemcsak sok kiváló tanítóképzőintézeti tanárt neveltek hazánknak, hanem hosszabb-rövidebb ideig egyesületünknek is tagjai voltak.

Hűségesen beszámolunk közlönyünkben nemcsak tagtársainknak, hanem az egyesületen kívül álló kartársak irodalmi, egyesületi, társadalmi és mindenfajta közérdekű munkásságáról. Hosz-

szadalmas dolog lenne rendre elsorolni a különféle társaságokban, egyesületekben, rádióban, nemzetvédelmi és egyéb alakulatokban szereplő kartársakat, vagy folyóiratokban megjelenő irodalmi munkáikat. Csak arra utalok, hogy évről-évre mind több- és több tanítóképzőintézeti tanár fejt ki tudományos és közhasznú tevékenységet, amellyel természetesen növeli tanári rendünk jól megérdemelt és elismert hírnevét. Bár nem azért dolgoznak így az iskolán kívül is legtöbben, hogy feltűnjenek és külső sikereket érjenek el, de egyesek tevékenységét még a felsőbb hatóságok is észreveszik és ösztöndíjakkal (Collegium Hungaricumokba való beutalásokkal), címeikkel vagy egyéb kitüntetésekkel jutalmazták a sikert és törekvést. Különösen őszinte örömet keltett egyik övönöképzőintézeti tanár-tagtársunknak a tanügyi főtanácsosi címmel való kitüntetése, mert ez már magasabb címnek számít és bizonyosága annak, hogy nemcsak igazgatói munkával lehet ezt a kitüntetést kiérdemelni. Még nagyobb öröm ért néhányunkat abból az alkalmából, hogy megkaptuk az Erdélyi Emlékérmét, miután Észak-Erdély felszabadulásakor néhány hónapon keresztül mint katonák is szolgáltuk hazánkat.

Folyóiratunkban közöljük a taglétszámban beálló mindenféle változásokat: kilépéseket, új tagok felvételét és a tagdíjak nyugtázását. Észak-Erdély és alföldi peremének visszatérésével 62 új taggal gyarapodott egyesületünk, de még ezzel a tekintélyes szép növekedéssel sem érte el taglétszámunk az ötszázat, de már közel jár hozzá. Sajnálatos jelenség, hogy az anyagi nehézségek miatt nemcsak kilépéseket kénytelen bejelenteni a főtítkárnak az elnökségi üléseken, hanem nem is egyszer felhívásokat kell szerkesztenie a pénztárossal, hogy tagdíjfizetésre buzdítsa a fizetésben elmaradozókat. Sokan vannak, akiknél ez a felhívás semmiféle eredménnyel nem jár és 5—6 évi tagdíjjal is hátralékban vannak. Ezt két évi tagdíjjal meg is válthatnák; de még ez a nagy kedvezés sem bírja őket fizetési elhatározásra. Alapszabályaink értelmében a tagok sorából való törlés akkor következik be, ha valaki négy éven át, háromszori külön felhívásra sem fizeti be tagdíját. A multra vonatkozó fizetési kötelezettség azonban a törlés megtörténte után is fennáll. Egyesületünket az a törekvés hatja át, hogy lehetőleg minden egyes tanítóképző tanár itt legyen tagjaink sorában, mert hiszen csak együttes, szervezett munkával valósíthatja meg sokféle céljait, amelyek eredményét aztán azok a kartársak is élvezik, akik az egyesületet tagdíjaikkal nem támogatják. Fogjunk össze, mert erőink egyesítése nélkül hiába panaszoljuk sérelmeinket, amelyek különösen az anyagiak terén számosak és nemcsak a fiatal, kezdő tanárokat, de a hadviseltek egy részét és az idősebbeket, köztük az igazgatókat is sújtják. Sorainkból ne távozzanak a nyugdíjas tagtársak, mert magukra maradva úgy járnak, mint a legutóbbi úgynevezett illetményrendezés alkalmával, amely számukra nem emelte a családi pótlékot, sem a feleség, sem pedig a gyermekek után. Méltatlan és fájdalmas ez az intézkedés, mert a nyu-

galmazottat éppen úgy szorítja az anyagi gond — ha nem jobban—, miként a ténylegeseket. Az efféle intézkedések még jobban elriasztják azokat a keveseket, akik esetleg még szent idealizmustól hevülten hajlandóak élethivatásnak azt a tanári pályát választani, amelynek munkáját helyettesi minőségben némi kis lakbéren kívüli havi 137 pengővel fizetik.

Egyik testvéregyesületünk számos felterjesztésében méltán kérdezi: Miért mostohája a tanár a tisztviselő-társadalomnak? Miért kéri hiába az elveszett 1932/33. évnék a beszámítását, mikor pedig jogos ez a kérdés? Miért nem kapja vissza a multban élvezett korpótlékait, amikor az ország minden más tisztviselő-csoportja és tisztikara rendszeres mellékjóvedelmet, mindenféle pótlékot és jutalékot élvez? A sok miértre sokféle feleletet adhatnánk, amelyek között azonban ott van az is, hogy azért mostoha a tanár, mert képtelen az együttes szervezkedésre; közönyös, egyik a másiktól várja az egyesületben való megmozdulást. Sajnos a fele oda be sem lép. A belépőknek a fele pedig még a tagdíját is rendetlenül fizeti; egyik része meg egyáltalán nem fizet. A kultuskormány támogatása nélkül még az egyesületi élet is bizonytalanná válna. Országos egyesületünk büszkeségét, folyóiratunkat meg sem jelentethetnők ha a kultuskormány azt évi 1200 pengős új adományával nem támogatná. Midőn ezért ismételten hálás köszönetet mondunk, hallgassuk még meg folyóiratunk agilis szerkesztőjének beszámolóját lapunk 1941-i évi életéről.

1941-ben a Magyar Tanítóképző 54. évfolyama záródott le s folyóiratunk végleg havi folyóirattá lett. Terjedelme 22 ív. Háborús esztendőben jelentős teljesítmény. A békebeli M. T. sem lesz majd sokkal terjedelmesebb, mert anyagi eszközeink akkor sem fognak elbírní havi 2 ívnél lényegesen többet. Az 54. évfolyamot *negyvennyolcan* írták. A már ismert munkatársakhoz újak is csatlakoztak. Ezek közt örömmel köszöntöttük a felszabadult területek tollforgató kartársnőit és kartársait. Hasonlóan tárt karokkal fogadtuk a jelentkező fiatalokat, akiket nemes becsvágy hozott közénk. Az 1941. év munkatársait kizáróan a tanítóképzéssel foglalkozók tábora szolgáltatta. A M. T. egészen a tanítóképzői tanárságé. Több jel azt mutatja, hogy folyóiratunk iránt az érdeklődés úgy a magunk körében, mint a magunk körén kívül emelkedően van. Egyes intézetek híranyagukkal lelkesen támogatják a szerkesztőt, máshol a becsvágyó kartársak egy-egy kis köre létesült, ahonnan sűrű időközökben érkeznek küldemények a szerkesztőhöz. A szerkesztő kénytelen ezen a helyen is sajnálkozását kifejezni, hogy a folyóirat korlátolt terjedelme miatt nem mindig tudta a jogos várakozásokat kielégíteni. Folyóiratunk eddigi szerkezetén a szerkesztő 1941-ben sem változtatott. A cikkeket az eddigi rovatok közt osztotta el. Rövidebb, időszerű közlemények mellett helyet adott a komolyabb elmélyedést feltételező, tartalmasabb írásoknak is. Az 54. évfolyamban ezekből 17 jelent meg. A kisebb közlemények száma 11. Az elhalt kartársakról arcképpel kísért két megemlé-

kezés, az egyesületi életről szóló számos beszámoló, 28 könyvismertetés és 129 hír egészítik ki a folyóirat tanulmányszerű anyagát. A szöveget helyenként illusztrációk élénkítik. A szerkesztő tőle telhetőleg arra törekedett, hogy lapunk a liceum és a tanítóképző kérdéseit, a tanárság szellemi és anyagi érdekeit egyaránt szolgálja. Kéri az eddigi kartársi buzgó segítséget.

Ehhez a kérelemhez még csak annyi a hozzáfűzni valónk, hogy folyóiratunk már akkor létezett, mikor egyesületünk még meg sem volt. Folyóiratunkat éppen azért indította meg 1886-ban egy lelkes tanítóképzőintézeti igazgató, hogyha országos egyesületet egyelőre még nem is lehet alkotni az akkor még kisszámú képezdei tanárságból, szaklapot kellene alapítani, amely a tanítóképzés kérdéseivel kíván foglalkozni és összekötő kapocs lesz a tanítóképző-intézetek között. Meg is született ez a szaklap, a Magyar Tanítóképző és hogy meglepetéssel szolgáljak az igen tisztelt hallgatóságomnak, nem is a fővárosban, hanem egy vidéki kis városban. Hol? A bérces kisebbik hazának, annak az Erdélynek a földjén, amely nemcsak az első nagy elnökeinket adta nekünk, hanem szaklapunkat is elindította az útjára. Igénis Déván született meg a folyóiratunk. Hetyey Gábor szerkesztő-igazgató és tanártársai nem egyszer a sajátjukból fedezték a lap költségeit. Hetyeyék agitációjára, a lapunk útján alakult azután meg 3 évre az egyesületünk. Mert ők voltak azok, akik Budapestre összehívták végre 1889-ben azokat a tanítóképzőintézeti tanárokat, akik elhatározták az országos egyesület megszervezését.

Az erdélyi szellem és tetterő indította meg tehát nemcsak az egyesületünket, hanem a folyóiratunkat is. És amidőn ezt örömmel és büszkeséggel valljuk meg itt, az erdélyi magyarok földjén, és most, mikor Déva még nem a miénk és kincses Kolozsvár végvidékre kényszerült, hitet teszünk a mellett, hogy tudatában vagyunk ennek a szellemnek, mely jelenti a munkát, kitartást, igénytelenséget, az okos türelmet, és a szülőföldhöz, hazához való végtelen ragaszkodást. Ez a tudat sokszorozza meg erőnket, hogy a magunk körében tovább végezve feladatainkat, hasznára lehessünk egyesületi életünk következő évében is embertársainknak és édes magyar hazánknak, az ezeréves, egész Magyarországnak.

Mesterházy Jenő.



Történelem és filmoktatás.

Közismert dolog, hogy a film, ill. a mozgószínház a huszadik század második számú iskolája. A film a művészet minden erejével beidegzi életfelfogását a nézőközönségbe. Ezért nem érdektelen, ha nevelő-oktató hatását az igazi, az első számú iskolában is minél alaposabban kívánjuk kifejleszteni, tökéletesíteni. Hozzászólásunkat két csoportba foglaljuk: 1. az értelem, ismeretszerzés területére; 2. a nevelőhatás szempontjából, de a kettőt nem választjuk el egymástól.

Történelemlről lévén szó, a hazai és az egyetemes történeti emlékek megismertetésére gondolunk. Van már néhány ilyen oktatófilmünk, de ez roppant kevés. Kezdjük a magyar államalapítással. Igen megkapó és maradandó hatású volna pl. a királykoronázás egész részletes szertartásának bemutatása, korabeli öltözetekben, az akkori énekekkel. *Bartoniek* Emma szép könyvében¹ erre vonatkozóan mindent megtalálunk. A koronázás utáni ünnepekkel kapcsolatban minden kor lovagi tornáját, a ló és lovas felszerelését, a lovagavatás szép szertartását, majd az újabb korok felvonulásait, némi kis részleteiben megjelenítve is feltétlenül igen helyes történelemszemléletet tudunk nyújtani. Mindezeket eredeti helyeiken kell felvételezni. Igaz, e tekintetben Magyarország kevésbé jöhet számításba, de az európai ősi koronázó helyek, székesegyházak, azok fennállanak, a koronázó jelvények megvannak.

Ezzel kapcsolatban az ősi királytemetést, annak részletes szertartását sem hagyhatjuk figyelmen kívül. Anjou Károly temetésének pontos leírását bírjuk. Nyomban kívánatos valamennyi temetkezőhely megismertetése is: a székesfehérvári ásatásoktól kezdve a bécsi kapucinus templom, Achen, az Escorial királysírhajai, a francia Sanct Denys, München, a krakói Wavel, a stockholmi Ritterhaus és annak hadvezérek koporsóival teli temploma, mind egy-egy oktatófilm bőséges anyagát adja az illető nemzet uralkodóinak, nagyjainak rövid jellemzésével.

Lovagi tornát említettünk, tehát a hadviselés fejlődését is érzékeltethetjük. Az európai hadimúzeumok anyagát, egész fegyver- és ruhaanyagát nemcsak mostani helyeiken kell felvételezni, hanem megjelenítve, az akkori egyenruhákba öltöztetve, korabeli fegyverekkel felszerelve a hadszervezetet, esetleg a tábori életet is maradandóan tudjuk érzékeltetni. Német, olasz, angol, lengyel, svéd, stb. emlékünnepeken ezek igen gyakoriak voltak. Pl. Nagy Frigyes halálának 150. évfordulóján (1936.) a potsdami helyőrségi templom melletti régi gyakorlóterén a Reichswehr egy százada az 1786. évi felszerelésben vonult ki, az akkori menetelést, diszlépést, rendgyakorlatokat, harcászati mozdulatokat, puskafofásokat mutatta be eredeti háttérrel, épületekkel, zenével, énekkel, copffal, stb. Mit jelentene, ha pl. a krasznahorkai várban — egyúttal a várat

¹ A magyar királykoronázások története.

is bemutatva — a lövegek (ágyúk) kezelését, kuruc felszerelést, tábori életüket láthatná az ifjúság filmen. A fegyver fejlődését, az íj, faltörökös, catapulta, ballista, ősi lövegek, előltöltő puskák, stb. használatának szemléltetése igen hűen megmutatná egy-egy kor hadikultúráját. De továbbmenve, pl. a rajnavidéki lovagvárak csapóhidjait, kötélhágcsóit, falait, bástyáit, termeit megmutatva egy vár belső életét: a lovagok, lovagkisasszonyok, a várnép napi munkáját is kapcsoljuk be. A rokka, játékok, ünnepi szórakozások megismerése a mult megbecsülését szolgálja. Pompás látvány volt pl. a stockholmi ősi királyi nyaraló parkjában Gusztáv Adolf és Krisztina idejébeli öltözetekben bemutatott egykorú svéd labda-játékok, táncok, sportgyakorlatok (kődobás, bakugrás, vívás, futás) megismerése, amelyeket filmen is megörökítették, nem is beszélve arról, hogy 17. sz.-i dalokat játszottak szintén akkori hangszereken. 1930-ban a lengyelek az 1830-as lengyel szabadságharc jubileumakor a katonaiskola növendékeinek megmozdulását, kivonulását egykori ruhákban, felszereléssel, ugyanabban a környezetben, épületekben, több jelenetet megörökítve, Bem és Dembinszky szózatát elmondva, igen tartalmas ifj. oktatófilmet készítettek, melyet még 1935 nyarán a külföldiek is többször bemutattak a spalai cserkész táborban.

Valamennyi várat, kastélyt, palotát, azokat egészen részletezve, világhírű múzeumok kincseit filmekkel is megismertette: egyik alig nélkülözhető kívánalma történettanításunknak.

Híres templomok, kolostorok, az egyes szerzetesrendek belső munkája, élete, szerepe a rendalapítók ismertetésével, kellő körképpel: mind egy-egy nagy filmanyag, pl. a mindenütt ismeretes és elterjedt Szent Ferenc-rend Assisi-beli emlékei, a virrasztás Szent Ferenc sirjánál, a szegénygondozás története, xenodochiumok, szeretet- és zarándokházak, a Jezsuita-rend délamerikai redukciói, földműves telepei, kollégiumai, a bencések kultúrmunkája. Mily felemelő látvány lenne az ősi szent-galleni kolostor celláiban, iskolájában, udvarában, majorságában folyó munkát: kódex-írást, bőrcserzést, földművelést, őrlést, egyházi életet stb. eredetiben felújítva tanítani, hiszen minden megvan. környezet, ruha, szokás csaknem azonos. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül az egyetlen magyar szerzet, a Pálos-rend ősi szokásainak, multjának, jelen életének a megörökítését sem. Czenstochowa ősi falai, a lengyel—svéd háborúban szereplő öreg ágyú, hétköznapokon is hihetetlen nagy tömegei megérdemelnének egy-egy filmszalagot. Ez a kolostor egyébként is tele van magyar vonatkozású emlékekkel, ősi kőnépkori szokásokkal, maradványokkal, hagyományokkal. A jelenlegi háború előtt még minden éjjel 1—1 szerzetes állott őr a várfokon, karddal az oldalán, a lengyel—svéd háború emlékét árízve, akkori országmentő szerepüket kihangsúlyozva. A szenteltvízhintő is gömbölyű kis cirokseprő, mind a rend alapításakor. E kolostor bemutatásakor az egész Pálos-rendet, a remete-életet is lehetne ismertetni.

Ha pedig már itt tartunk, akkor nem mehetünk el szó nélkül a Vatikán termeinek, folyosóinak, kertjeinek, kincseinek, könyv- és levéltárának oktatófilmre való feldolgozása mellett. Külön-külön egység mindegyik, de egy-egy emléket részletesen is lehetne ismertetni. Ami e tekintetben eddig történt, az elenyésző csekély. Avagy gondoljunk a British Museum 12 hatalmas osztályára, melyek felvételezése egész kultúrák ismertetését jelenti. Ugyanez áll minden más múzeum esetében is, hogycsak a német vagy a Louvre, a koppenhágai Thorwaldsen példákat említsük, avagy az olasz múzeumok anyagára hívjuk fel a figyelmet, nem is beszélve a bécsi és innsbrucki magyar értékek tömegéről. Ha a varsói hadimúzeum két hatalmas palotájának anyagát felvételezték volna, ma nem síránkoznánk annyira az örökre elpusztult kincsek feletti veszteség miatt, pedig ott roppant sok, egyedülálló magyar emlék is volt.

Sokszor kívánatos volna a régi mindennapi élet egyes jeleneit a látása. Legutóbb az Anjou-kori bírósági szervezet tárgyalásakor maradandóbbá tette a tanítást a bekötött szemmel történet sorshúzás, a féllábon, seprőnyéllel keresett igazságra való egyszerű utalás is. Nem gondolunk tehát a tüzes vassal, forróvízpróbával eldöntött bírói ítéletek bemutatására, csak — amennyiben lehet — az előbbiekre. Azután meg kell említeni a táplálkozás, építkezés, lakás kérdéseit, az iparos- és kereskedőosztály viszonyait. A táplálkozás szemléltetésekor eszünkbe juthat *Takáts* Sándornak a savanyított káposzta eltevéséről írott dolgozatától kezdve a kézi, száraz, vízi, lóvontatású malmokon át a búzanyomtatásig ezernyi régi életmózanat. Tanulságos a régi egészségügyi viszonyok, betegápolás, orvoslás története is.

És ha ezeket is egy kissé részletesebben vizsgáljuk, akkor pl. egy középkori ház belső felszerelésének, bútorainak, vagy mondjuk a fűzésnek, étkezésnek fejlődését napjainkig, a tűzhely, edények, konyhai eszközök bemutatását értjük. Nem érdektelen a férfi és női ruhaviselet, lábbelik, kalapok sorozatos fejlődésének a szemléltetése sem, avagy a gazdasági eszközök használata, egy orvosi rendelő, kórház, a céhek munkájának ismertetése, a régi közlekedési eszközök, szárazföldi és vízi járművek fejlődése. Ez utóbbival vonatkozásban rendkívül fontos a hajózás kérdése. Caligula császár gályája, evezősök, vitorlások, későbbi vagy jelenkori hajózás kapcsán a magyar királyok tengeri haderejére való utalás, egy hajóépítő gyár részletes megismerése. Ha pl. a berlini tengerézmúzeum egész anyagát egyszerűen csak filmre vennék: az egyenruha, hajókészítés, halászat, tengeri ütközetek, a hajóselet egész sorozata tárulna elénk.

A társadalmi osztályok szerinti képeket is keresve, magától értetődő, hogy nemcsak a királyi udvar, főúri, papi, iparos, kereskedő osztály, hanem a jobbágyság életéből is bőséges mozzanat áll rendelkezésünkre. Ezt különösen nem hagyhatjuk figyelmen kívül, mert így sok téves véleményt eloszlathatunk. Elég annak a hangozta-

tása és bemutatása, hogy pl. egy középkori jobbágy konyhájában megtalálhatók a nyársak, agyagszűrők, vizes- és boroskancsók, tűzikutyák, fejszék és bárdok, amiből látható, hogy a jobbágykonyha fejlett színvonalú felszerelésből állott, tehát a jobbágy élete nem tengődés volt, nem is szólva az állatállományról. Ezek a felszerelések és egyéb bútorok a múzeumokban megvannak, szóval azoknak ismertetése, használatuknak, kezelésüknek filmre vitele a napi élet hű rekonstrukcióját adja. Ez azonban fennáll minden előbbi vonatkozásban is.

Az oktatófilmek nevelő, irányító és lendítő erejét a történelem oktatásában is fokozottabb mértékben kell tehát felhasználnunk, hogy a történeti gondolkodást helyes irányba elmélyíthessük. Ha az anyagiak miatt kevés is a filmábrázolási anyag, az semmit sem von le abból, hogy azt helyesen dolgozzuk fel, mert sokkal inkább fontosabbak a filmábrázolástól ébresztett érzelmek. Az érzelmeken van tehát az élmény hangsúlya, bár ez nem zárja ki, hogy az anyag is az érdeklődés tárgya maradjon és további élményeket jelentsen. Ha ugyanis az oktatófilm művészileg és erkölcsileg, illetőleg nevelőhatás tekintetében a legjobban oldja meg feladatát, akkor ideális kultúrtényező, a történeti gondolkodás kialakításának is igen fontos eszköze lesz. Azt szeretnők, hogy az oktatófilm is egyszerre tanítsa és nevelje az ifjúságot. A történelemtanításban is az ismeretszerzésen kívül a történeti gondolkodás, ítélőképesség formálása a cél. Nemcsak az ismeretanyagot akarjuk elsajátíttatni, hanem állandó érzületet, cselekvésre lendítő magatartást is kifejleszteni. S miután nincs tanítás nevelés nélkül, ill. nem lehet, az oktatófilmet is fejlesszük oktató-nevelőfilmmé, azaz a történelmen belül konkrét élettörténeteket, művészileg valószerűsített embersorsokat mutassunk be az ifjúságnak. A történelmi nevelésben legtöbbször nem egyéni életünkkel és példánkkal adunk kifejezést nevelési eszméinknek s a nevelés mégis a mi prózai egyéniségünkre van bízva. S ha végiggondoljuk a film által az emberi akaratra, értelemre és érzelemre gyakorolható hatásokat, akkor kívánatos, hogy mozgó példákat, az élet ütemében lepergett képeket állítsunk az elé az ifjúság elé, amelyben a nevelhető készségek még igen erősek, és amely hatások csak fokozódhatnak, mert az ifjúság tömegei kapják azokat.

A történelmi tárgyú film feladata, hogy művészi síkon kiegészítse, teljessé tegye egy-egy iskolai óra nevelési munkáját s mutassa meg a mult millió türéseben, szenvedésében, de ezer örömben, munkában, a becsület jutalmazásában, az erkölcsi tisztaságban mindmáig továbbépülő emberéletet.

Dr. Fiala Endre.



AKIK ELMENTEK.

Dr. Kováts János.



Ha valaki nyolc-kilenc évtized súlyos terhével a vállán, általános szeretet és közbecsülés közepette, csöndesen, nagyobb szenvedés nélkül fejezi be ezt a földi létet, azt szokták mondani, hogy a jó Isten kegyelmes volt hozzá s hosszú idő elteltével szőlította magához elfáradt élettévándorát. A természet rendje beteljesült, a megboldogult munkásan élt, szépen élt, sokáig élt, eleget élt. Így mondják azok, akik csak nyilvános szerepléséből, hírből tudtak róla. És annál inkább érzik a veszteség fölötti böcs megnyugvást, minél idősebb emberre vonatkozik. De aki az elköltözöttet személyesen ismerte, aki majdnem egész életén keresztül megtanulta tisztelni és szeretni; aki közelebbi vagy távolabbi környezetéhez tartozott, az nem találja meg olyan könnyen a megnyugvásnak e természetes gondolatát, sőt annál kevésbbé, minél nagyobb kort ért el az, akit gyászol. Hiszen minél tovább tisztelte, szerette, mennél tovább tartozott annak élete az ő élete tartalmához is, annál inkább hiányoznia kell.

Ezt érzi sokezer magyar tanító és tanár, amikor ez esztendő egy fekete hónapja alatt a magyar tanítóképzésnek négy oly erős oszlopa dőlt ki a sorból, mint *dr. Koch Ferenc*, *Rucsinszky Lajos*, *dr. Kováts János*. főiskolai tanárok, a tanítók tanítóinak tanítói és *dr. Neményi Imre* ny. államtitkár, a tanítóképzők nagyakarató megszervezője, mindnégyen hosszú évtizedek lankadatlan munkája után, pátriárkai korban. Lőfő székykeresztúri *dr. Kováts János* népes református családból született 1856. nov. 18-án Mezőbándon, Maros-Torda vm-ben. Atyja maroszeiki derékszékíró — másodalispán — 1848-ig. A szabadságharc után természetesen visszavonul és birtokán gazdálkodik. Heten voltak testvérek, akik felnöttek. János a legfiatalabb. Már kisgyermek korában elárvult és így testvérei, igazában Ödön bátyja nevelte fel. Középiszkoláit Marosvásárhelyen kezdte, és mikor bátyja Nagyenyeden teológiai tanár lett, a nagyenyedi református kollégiumban folytatta és végezte. Enyedet mindig szívesen emlegette, sokszor el is látogatott oda, annyival inkább, mert egyik bátyja ott volt polgármester.

Érettségijével, hogy akkori diákszokás szerint a külföldi életet is megsimerje, két évig szorgalmasan látogatta a világhírű bécsi politechnikumot. Majd a nem sokkal azelőtt létesített kolozsvári egyetemen mennyiségtanból és természettanból kítűnő tanári oklevelet szerzett és Brassai Sámuelnek is hallgatója volt. Az utolsó magyar polihisztor iránti mély tiszteletének következménye, hogy később Budapesten a Hantos-út (ma Menkna János-u.) melletti házához vezető utcát az ő ajánlatára Brassai Sámuel-utcának nevezték el. Szakja mellett a kémia is nagyon érdekelte, úgy, hogy később abból tett doktorátust.

Szekely, erdélyi és kolozsvári diákként ismerte meg őt Gyertyánffy István; a magyar népoktatás nagynevű harcos egyénisége és ez a körülmény egész életének irányt szabott. Katonai szolgálatát mint önkéntes végezte, cs. és kir. hadnagy lett, de a világháborúban koránál fogva már nem szolgálhatta fegyverrel hazáját.

Kolozsvári tudományos szakmunkálkodása és gyakorlati tanári működése közben érte őt Gyertyánffy meghívása, mert annak és a budapesti elemi iskolai és polgári iskolai képző-intézet igazgatótanácsának javaslatára mind a két intézethez kinevezést nyer a kémiai és fizikai tanzék betöltésére 1881-ben. Így kerül abba az intézetbe, amelyből a Paedagogium kialakul. Mint tudjuk, a Paedagogium Gyertyánffy és kiváló tanártársai elgondolása szerint egy, minden, a népoktatást szolgáló iskolát magában egyesítő intézmény. Elemi iskola, polgári iskola, elemi iskolai tanítóképző, polgári iskolai tanárképző és tanítóképző tanári kollégium volt ott egy időben, egy vezetés alatt. Megtörtént, hogy valaki ugyanabban az intézetben folytatta 17 éven át és végezte a főiskolában tanulmányait, mint amelyikben mint elemi iskolás elkezdte. Erről az intézetről mondotta Kováts János az intézet jubileumán egy trefás felszólalásában, ahelyett, hogy elmondotta volna a hozzátartozó intézetek hosszú sorát: „Állami elemi... és még valami...”

Ebbe az intézetbe, ennek országoshírű, kitűnő tanári testületébe vezette a Gondviselés dr. Kováts Jánost, és az akkor 25 éves fiatal férfi azonnal az ehhez kapcsolódó, ebből fejlődő intézményeknek jegyezte el gondolatait, törekvéseit és ezt szolgálta hűségesen, hittel és meggyőződéssel egy hosszú, áldásos életen át. Mint nőtlen ember jön ide és felesége, gyermekei unokái még itt találják. Haláláig, tehát több, mint két emberöltőn, hat évtizeden át, még nyugdíjas korában is, csak ennek élt, ezért fáradzott, késő aggkorában is, amikor mások már régen csak a megérdemelt, nyugodt pihenést élvezik.

Ma sokszor áhitattal emlegetjük a hivatást, erősen hangoztatjuk a szilárd hivatástudatot, mint az egyéni boldogságnak és a közösség virágzásának legelső zálogát. Íme, itt az élő példa, milyen legyen a férfi, ha az igazi hivatástudat lángja hevíti! És itt a példa, hogy az erkölcs szempontjából milyen ritka szerencse az, ha valaki egész életét egyetlen hivatásnak szentelheti. Igen, Kováts János boldog volt hivatástudatában és méltó is volt erre a boldogságra. Tudta, amit *Kant* mondott, hogy az erkölcs nem teszi okvetlenül boldoggá az embert, de a boldogságra méltóvá alakítja.

A fiatal tanár eleinte szakjának tudományát műveli. Majd megírja méltán híres tankönyveit. A Kováts-Kémia, a Kováts-Fizika a tanító- és tanítónőképző-intézetekben még 1930-ig is használt tankönyvek voltak, az utóbbi már hatodik kiadásban. A Kémia helyett később dr. Koch Ferencsel együtt megírják az Ásványtan-Kémia tankönyvet, egy újabb tantervhez alkalmazkodva. Csak a XX. század harmadik évtizedének vége felé szerkesztenek tanítóképző-intézetek számára más szerzők is kémiát és fizikát. A Kováts-féle tankönyvek valóban mintaszerűek. Áttekinthető beosztásuk, rendkívül világos, érthető, izes magyar nyelvezetük, mérsékelt terjedelmük mellett valóságos iskolapéldái a jó tankönyvnek. A tanuló azokból fizikán, kémián kívül logikát, szép magyar nyelvet, hazaszereztetést is tanult.

A működő tanár számára másban is segítséget nyújt: taneszközöket, könyveket ismertet, bírál, útbaigazítást ad szertári berendezésekre, kísérleti kivitelekre. Tanári működésének leggyümölcsözőbb évei arra az időre

esnek, amikor már csak a polgári iskolai tanárjelölteknek ad elő fizikát és a tanítóképző-tanárjelölteket támogatja, segíti egyetemi tanulmányaikban és gyakorlati munkájukban. Akik annak idején hallgatták kísérleti és elméleti előadásait, sohasem felejtették el magyarázatait. Soha, soha, senkitől, semmiféle tudományágból sem kaphatott senkisémet érthetőbb, szabatosabb tanítást, előadást, mint tőle szaktárgyaiból. Ha egyetlen szóval kellene azokat jellemezni, azt kellene mondani: világosak. Amellett rendkívül találfékony, ötletes kísérletező volt s annyira meglátta a lényegét, hogy sokszor különböző eszközök alkatrészeiből állított elő új kísérleti eszközöket, noha legtöbbször arra adott, ha valaki elméleti alapon érti a tételt.

Nagy szeretettel foglalkozott a fényképezés kérdéseivel és hallgatóit valóságos fényképészeknek tanította ki. Ezelőtt, 50—60 évvel az még nem volt olyan közönséges dolog, mint ma. Nem egyszer mondotta: ha úgy fordulna, mint hivatásos fotografus is el tudnám tartani családomat. Nem egy volt tanítványa tényleg foglalkozott üzletileg is a fényképezéssel. Magyarázatait, előadásait szaktudásán, éles eszű, világos gondolkodásán kívül rendkívül rokonszenves személyes tulajdonságai is eredményessé tették. Nem magas, szikár termete, szakállas arca, nyugodt vonásai, nyílt, határozott tekintete, kimért hosszú lépései és az a csodálatos meleg zengésű mély hangja mindig feledhetetlen lesz tanítványai, ismerősei számára. Sohasem sietett, semmit el nem hamarkodott, bárkit türelmesen meghallgatott, mindennek megadta a módját. Komoly modora mellett is tudott rendkívül előzékeny és udvarias, de azért mindig természetesen lenni. A szorgalmat, a tanulást szigorúan megkövetelte, de sohasem ragaszkodott szavakhoz: a lényegét kívánta. A hibát, hanyagságot, tudatlanságot senkinél el nem nézte, de a javulást bármikor elismerte és a már egyenesben levőnek előző botladozását sohasem hánytorgatta. Valóban, mintaképe volt az erős, czerénységében is öntudatos, soha hibát el nem követő, de tévedését nyíltan beismerő és nyomban jóvátenni hajlandó igaz magyar jellemnek, akinek a szép szava kifogástalan, eleven magyar beszéd. Naponta találkozott hallgatóival, sok kirándulásukon részt vett, mozgalmaitkat támogatta, valamennyiüket személy szerint ismerte. Később, nyugalmabavonulása után megéset, hogy ezernyi volt tanítványai egyikének-másikának nevét nem tudta rögtön eszébe idézni, de mihelyt néhány szíves szót váltott vele, azonnal tudta, kiről van szó. Bizonyára őt is érte pályáján sok csalódás, megszólás, lekicsinylés, hálátlansággal is találkozott — vajjon kicsoda mentes mindezekről?, — talán még nyugalmabavonulása után is, mikor már senkinek sem állhatott útjában, de a nagy lelkek tulajdonsága szerint látszólag nem is vett arról tudomást, azt pedig minden ismerője tudta, hogy ő soha senkit meg nem szolt. Ki sejtí azt a sok jótéteményt, azt a sok áldozatot, amit tanítványai tőle élveztek? Ki ne érezte, aki környezetében volt, azt a meleg együttérzést, azt a csodás tapintatot, ami belőle kisugárzott és ami csak finom lelkeknek a sajáttsága? És ha valaki annak a titkát keresi, hogyan lehet egy ember, egy tanár olyan tisztelt, olyan megbecsült mindenkinek a szemében, aki csak ismeri, akkor olvassa el Kováts János egyik válaszbeszédét. Ezt akkor mondotta, amikor arcképe leleplezésekor a polgári iskolai tanárok Székházában üdvözölték. „Mint a nagy Pál apostol követője” idéz a Szentírásból, a szeretet dicsőítéséből (I. Kor. 13.). Aki előtt „pedig legnagyobb a szeretet”, arról mindezt még lehet érteni. A polgáriiskolai tanárképző minden hallgatója három évig, a tanítóképző-intézeti tanárjelöltek még két évvel tovább élvezték jószágát. Lehet-e azon

csodálkozni, hogy annyira szerették? Ő volt „az Öreg”. Mindig az volt a neve, nemcsak amikor évei azzá tették, hanem férfikora delén, sőt fiatalkorában is. A mi édes anyanyelvünkben, mint az „öreg-bíró”, „öregharang”, „öregágyú”, „öregbankó” és még sok kifejezés mutatja, az „öreg” nem mindig a korosságot jelenti. Nála is a higgadtságot, bölcseséget, felsőbbeséges tisztánlátást, a vezetőnek elvállalást jelentette, azt, akinek árnyékában jó lenni, akire jól esik föltekinteni, akire főleg bajban gondolunk. Ő e jellegbe nem belekorosodott, erre ő rászolgált. Milyen nehéz most sok időzójel nélküli öreg embernek — egykori tanítványnak — ahhoz a gondolathoz szokni, hogy „az Öreg” nincs többé! De itt van! Él. Volt tanítványai lelkében. A sok-sok-száz tanárnak hálás és utánczó emlékezetében. Azok is gyérülnek. De, ha egy szálíg el fogynak is, az ő személyét még akkor sem felejtik el. Emlékét fönntartják azok a tanügyi egyesületek, amelyeknek alapítója és oszlopos tagja volt. Így a Magyar Paedagogiai Társaság, amely zárt létszámú egyesületnek 1897-től rendes tagja. Számos előadást tartott. A társaságnak titkára volt. Sokat dolgozott tudományos folyóiratába, a Magyar Paedagogiába. E lapnak 7 évig a szerkesztője volt, kitűnő eredményes munkával, állandó javító készséggel. Mikor többszöri elnöki marasztalás ellenére a szerkesztőségről lemondott, akkor megszaporodott egyéb munkáján kívül arra hivatkozott, hogy szeretné e munkát hivatásos pedagógus szaktudós kezébe adni. *Fináczy* Ernő elnök ekkor igen meleg szavakkal méltatta a távozó szerkesztőnek a lap színvonalát emelő munkáját. Az egyesületnek persze azután is tevékeny tagja marad és 1941-ben az igen kevés számú tiszteletbeli tagok sorába választják egyhangúan.

Még az előbbinél is közelebb állott szívéhez a Polgári Iskolai Tanárok Országos Egyesülete és annak elődei. Ennek az idők folyamán rendes, alapító, igazgatóági, választmányi, majd tiszteleti tagja, azután tiszteletbeli elnöke. Nagyon sok gyűlésen és tanácskozáson részt vesz és folyóirataiban töméntelen cikket ír, talán 1887-től kezdve és még 1937-ben is. A polgáriiskolai tanárok kongresszusainak összehívója és elnöke, memorandumaiknak szerkesztője, küldöttségeik vezetője, határozati javaslataiknak előterjesztője, kérdéseik előadója, lapjuk szerkesztője volt hosszú életében. Méltán mondotta az elnök az Országos Polgáriiskolai Egyesület 25 éves jubiláris gyűlésén, hogy a szőnyegen levő ügynek „Kováts János nemcsak egyik legalaposabb ismerője, de legbugzóbb munkása”.

Bennünket legközelebről az a munka érint, amelyet a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete kapcsolatában végzett. Még az alapítás első évében jelentette a budai intézet tanári testülete, hogy belép az egyesületbe és *Gyertyánffy* István mellett Kováts Jánost a választmányba jelöli. Ez 1889-ben történt és Kováts János 50 év múlva, a jubiláris gyűlésen is a tagok rajongó szeretetének a középpontjában áll. Nem sok ilyen hűségese tagja volt az egyesületnek. Mint a TTOE-nek



Kováts János idősbkori arcképe.

1889—1904. elnöke nagyon tevékenyen dolgozik. Ez időben különösen nagyon élénk sürgés volt a tanítóképzők életében. Sok nevezetes dolog érlelődött akkoriban és olyan föllendülés kelt nyomában, amelyet, sajnos, 1914. óta nehéz elérni. A tanítóképző-intézetek világháború előtti korszaka, amely eddigi életükben a legjobb volt, akkor kezdett bontakozni.

Érdekes és nagyon jellemző, ahogyan Kováts János az elnöki tisztségről — minden rábeszélés és kérés ellenére — leköszönt. T. i. az egyesület választmányának egy része fölvetette a tanítóképzők önálló, intenzív felügyeletének a kérdését. Az elnök azoknak a véleményén volt, akik szerint a tanítóképző-intézetek eredményes biztosítását „nem a felügyeletben, hanem olyan intézkedések létesítésében kell keresni (képzés, képesítés, szolgálati pragmatika, elismerés, stb.), amelyek a felügyeletet fölöslegessé teszik.” Ezen folyt a minden tekintetben alkotmányos vita, mert az elnök távol volt attól, hogy erőszakos legyen. Mikor azonban a kormányzat akarta a külön felügyeletet megalkotni, az egyesület közreműködése mind a tanítóképzés, mind tanársága szempontjából igen fontos lett. Hogy tehát az elnöknek eredetileg más felfogása semmiképen ne feszélyezze az elfogulatlan munkát és ő se legyen kénytelen meggyőződését megtagadni, Kováts János az összes tagok bizalmának és szeretetének osztatlan birtokában is lemondott. És sértett önértetnek, megbántott hiúságnak, elnök elleni áskálódásnak, a tisztség török-szakad megtartásának nyoma sem volt, méltóan az egyesülethez és magától értetődőleg ahhoz a kristálytisztza jellemhez, akit magunk elé idézni mindig érdemes. Ha igaz az, hogy a legtöbb esetben minden egyesületnek olyan elnöke van, amilyent akkor megérdemel, akkor méltán lehetett Kováts János és egyesülete büszke egymásra. A kapcsolat azonban azután is élénken megmaradt, amit beszédesen igazol az, hogy Kováts János neve is ott ékeskedik a TTOE tiszteletbeli elnökei díszes sorában, és hogy még a nyolcadik X után is szerencsétlente gyűléseinket kedves jelenlétével.

Nagyrabecsült főtítkárunk szíves közlése szerint, amikor nagy emberünkkel annak váratlan elhunytá előtt néhány nappal találkozott, az egykori kiváló elnök egyesületünk megalakításának egyik nem kellően tisztázott kérdését állította helyes világításba.

Feltéve azt a képtelenséget, hogy a nagy kulturális értéket képviselő és hazánk tanügyét jelentő egyesületek sem tudnák az idők tengerében Kováts János munkájának emlékét megőrizni, fönntartanak azt azok az országos, nemzeti intézmények, amelyek létrejöttében, fejlődésében neki oly elhatározó része volt. A kiegyezés utáni első népoktatási törvényünk életbeléptetése hosszú esztendő munkáját kívánta. Hogy a törvény holt betűje miként lett élő valósággá, ahhoz Kováts János nagy mértékben hozzájárult. Mert tanítói, írói, egyesületi munkája mellett — ami már amúgy is túlhaladta az átlagos ember munkabírását — mint az Országos Közoktatási Tanácsnak hosszú időn át tanácstagja és előadója, mint miniszteri biztos, iskolalátogató és tantervek készítője, mint a felső nép- és polgári iskolák hivatalos milleneumi monografiájának megírója, tankönyvek, tanszerek bírálója, a kormányzat megbízásában dolgozva sokszor döntő szerepe volt bizonyos eredményekben.

Munkálkodásában az egész közoktatás érdekli, de leginkább a népoktatásügy, a volt tanítóképzés és legfőképp a polgári iskola. De a szakoktatáshoz, kereskedelmi, ipari, mezőgazdasági iskolák ügyéhez, az oktatói rend javadalmazásának kérdéséhez és iskolapolitikai dolgokhoz is van szava. A minisztériumtól kezdve, végig az összes említett intézmények dolgozói, ismerték Kováts János nevét. Országos híre volt.

És ennek a férfiúnak, akinek oly dús volt közéleti szereplése, gazdag volt egyéni és családi élete is. Mikor első feleségét, Szabó Klárát, három fiának és leányának édesanyját elszólította az Úr, kis árváinak édesanyját, magának jóságos feleségét *Blaschek* Irénben talált. Újra özvegy lett. Az ő életében is váltakozott a derű és a ború és az ő lelkét is nem egyszer próbálta meg a szenvedés. Két fia a harctéren küzdött az utolsó percig, még a csehek ellen is. És annak a sok hőstettnek a híre, amit véghezvittek, az a sok kitüntetés, amit szereztek, az aggódo édesapa szívét csak még nehezebbé tette. Szülőföldje, székelyhazája idegen uralom alá került, szent magyar hazája megcsonkult. Szeretett leánya a megszállás alatt Kolozsváron rekedt, távol a szülői háztól, még levelezni is csak a határon átszökdősek ruhájára írott szavakkal tudott. Egyik kis leányát, három felnőtt fiát, drága kis unokáinak édesanyját életük virágjában elragadta a kérélhetetlen halál. A hosszú élet vesztéséges nyereség! És ezt mind ki kellett bírni! A hivatásban való fokozottabb elmerülés, a magyar élniakarás, a székely szívósság, a család odaadó szeretete és a mélyeséges vallásosság — aminek jelét beszédeiben, írásaiban, sokszor szentírási idézetek alkalmazásával adta — mindig átsegítették a nehéz órák, súlyos napok válságain. Hogy megvárhassa a borúra a derüt. Csonka hazája kezdett kiegyesülni. Szülőföldje visszatért, bár Mezőbánd határköztség lett, pedig hol van az igazi határtól! De már nem jutott az idős ember haza, pedig egyik néneje csak mostanában halt meg 93 éves korában. Árva, már gimnazista, derék unokái, akikről persze száz és száz amatorkép készült és akik magától értetődőleg szintén kiváló fotografusok, igazában sohasem voltak árvák, mert anyjukat, apjukat pótolja szerető gondoskodásával nagynénjük, Kovács János leánya, egy nagy intézet kiváló igazgatónője. Ez a kedves leánya tartotta fenn mindvégig a nagyember körül is a családi élet melegét. Ime, ilyen volt Kovács János. Ilyennek látta egy ember a sok közül, aki tisztelte. Így vázolja röviden életét egy tanítvány a sok közül, aki szerette. Ha emléket majd köben akarjuk megörökíteni, kell-e mondani, hogy okos, tudós, bölcs, következetes, becsületes, hűséges, vallásos, meleg szívű magyar ember, jó ember, alkotó munkás, igazi tanár, felejthetetlen elnök volt a tanítók tanítóinak ez a tanítója?

Éber Rezső,



EGYESÜLETI ÉLET.

Elnökségi ülés. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének 1942. ápr. 13-án, a Salvator-intézet r. k. tanítónőképzőjében megtartott elnökségi üléséről. Jelen vannak *Padányi-Frank* Antal dr. elnöklete mellett *Moinár* Oszkár, *Mesterházy* Jenő, *Frigyes* Béla, *Pócza* József, *Vargha* Sándorné. Távolmaradását kimentette *Váradi* József.

1. *Padányi-Frank* Antal dr. elnök előterjesztése alapján az elnökség megállapítja a közgyűlés végleges időpontját. Eszerint a közgyűlés Kolozsvárott 1942. május hó 9-én lesz. Eladó: *Domokos* Pál Péter igazgató. Előadásának címe *Tanítóképzés Erdélyben az ellenséges megszállás idején*. A tárgysorozat első pontja az elnök megnyitója, utána következik a főtítkári jelentés. Az előadás a tárgysorozat harmadik pontja lesz. A tárgysorozatot befejezi a pénztáros és a számvizsgáló bizottság jelentése.

2. Az elnök jelenti, hogy az Egyesület nevében a tisztikarból alakított kis küldöttséggel felkereste és üdvözölte dr. *Huszka* Jánost min. tanácsosá történt kinevezése alkalmából. Az üdvözléssel kapcsolatban a tanárságnak néhány kérelmét is előadták. Az ügyosztályfőnök úr szeretettel hallgatta az üdvözlést és a kérelmeket. Biztosította az Egyesületet, hogy a legnagyobb megértéssel intézi mindenkor a tanítóképző-intézeti tanárság ügyeit. A küldöttség felkereste *Balassa* Brunó min. osztályfőnököt is a tanítói és tanári továbbképzés ügyében.

3. Az elnök örömmel közli, hogy az eddigi 1800 P államsegély helyett 3000 P államsegélyt kapott az Egyesület.

4. A tanítóképző-intézeti tanárok könyvtárának első kötete készült. A munka oly ütemben halad előre, amint a taggyűléseken elhangzott előadások a közlönyben nyomtatásban megjelennek.

5. A márciusi taggyűlés határozatának értelmében az Egyesület emlékiratot fog felterjeszteni a minisztériumba a liceumnak tanítóképző-intézetekké való átalakítása tárgyában. Egy második emlékirat a népi származású tehetségeknek a tanítói pályára terelését tárgyalja. Egy későbbi, harmadik emlékiratnak a kidolgozására *Mesterházy* Jenő főtitkár kap megbízást. Ennek az emlékiratnak tárgya a tanárság anyagi helyzete, az igazgatói V. fizetési osztályok szaporításának kérdése, valamint a gyakorlóiskolai tanítók javadalmának emelése lesz.

6. A főtitkár jelenti, hogy az alapszabályok értelmében a választmány 15 taggal kiegészítheti önmagát. Az elnökség egyelőre 13 választmányi tag behívására tesz előterjesztést. A javaslatba hozott választmányi tagok: *Árpássy* Gyula, *Barabás* Endre, *Dobosy* Elek, *Eber* Rezső, *Gyurjács* András, *Hortobágyi* Tibor, *Jaloveczky* Péter, dr. *Jankovits* Miklós, *Lángffy* Mihály, *Riesz* Janka, *Szontagh* Katalin, *Tanai* Antal, *Wagner* Ferenc.

7. Ismerteti a főtitkár a belépések és kilépések útján előállott változásokat. Az Egyesület tagjai közé kéri felvételüket: *Biborka* Ferenc dr., *Füty* Imre (Esztergom), *Dolch* Erzsébet dr. (Nagyvárad), *Marácz* Margit, *Sági* Alojzia (Ranolder intézet), *Nagy* Kornélia, *Petrovay* Ilona (Cinkota), *Nemes* János gyak. isk. tanító (Marosvásárhely).

Kilépésüket bejelentették: *Grau* Géza és *Zala* Mária.

Több tárgy nem volt, az elnök az ülést bezárta. K. m. f. *Padányi-Frank* Antal dr. s. k. elnök. *Vargha* Sándorné *Erdélyi* Olga s. k. titkár.

Választmányi ülés. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének 1942. ápr. 13-án a Salvator-intézet r. k. tanítónőképző-intézetében megtartott választmányi üléséről. Jelen vannak *Padányi-Frank* Antal dr. elnökle mellett: *Molnár* Oszkár, *Mesterházy* Jenő, *Barabás* Endre, *Vajtányi* Margit, *Frigyes* Béla, *Csekő* Árpád, *Kövesy* Jenő, *Emmert* P. Klotild, *Sebestyén* Erzsébet, *Haitsch* Ella, *Plot* Hildegard, *Vargháné Erdélyi* Olga.

Elnök üdvözlí a választmány megjelent tagjait.

1. A választmány a kolozsvári közgyűlés időpontját és munkarendjét elfogadja.

2. Örömmel veszi tudomásul az ügyosztályfőnök úr előlépését és az üdvözlés megtörténtéről szóló jelentést.

3. Nagy megelégedéssel veszi tudomásul az államsegély felemelését. Köszönetét fejezi ki az elnöknek ebben az ügyben tanúsított fáradozásaiért.

4. A 13 választmányi tagról szóló előterjesztést elfogadja. A még üresen maradó két választmányi tagsági hely betöltéséről később fog dönteni.

5. A főtitkár jelentése alapján a választmány elhatározza, hogy a

Sarudy-alap kamatait ebben az évben nem adja ki, mert az alapítvány feltételeinek megfelelő és felszerelt kérvény nem érkezett be.

Több tárgy nem volt, az elnök az ülést bezárta. K. m. f. *Padányi-Frank* Antal dr. s. k. elnök. *Vargha* Sándorné *Erdélyi* Olga s. k. titkár.

Aprilisi taggyűlés. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének 1942. ápr. 13-án, a Salvator intézet r. k. tanítónőképzőjében megtartott taggyűléséről. Jelen vannak *Padányi-Frank* Antal dr. elnöke mellett: vitéz *Lászlóffy* László alezredes, dr. *Sziráky* István százados, *Kövessy* Jenő, *Kerényi* József (Szeged); *Mesterházy* Jenő; *Csekő* Árpád (Pápa); *Csorda* Romána, *Szentirmay* Miklósné, *Tóth* Imréné, *Sebestyén* Erzsébet, *Haitsch* Ella, *Spielenberg* Klarissza, *Kühár* Klotild, *Kremek* Adelma, *Soós* Marcellina, *Eibenstein* Edina, *Csere* Beáta, *Réz* Leonida, *Unzeitig* Imelda, *Petróczy* Szaniszla, *Kálmán* Regina, *Királyházi* M. Lukovina, *Ferenci* M. Adalberta (Esztergom); *Köhalmi* Anicéta, *Vendel* Erzsébet, *Vajtányi* Margit, dr. *Gerencsér* Istvánné, *Barabás* Endre, dr. *Jelitainé* Lajos Mária dr., *Gyurjác* András; *Kakuk* Margit (Esztergom); *Frigyess* Béla, *Vargháé* *Erdélyi* Olga.

Elnök üdvözli a megjelenteket. Az üdvözlés után dr. *Tóth* B. Zoltán a kolozsvári tanítóképző tanára tartott előadást *Leventenevelés, leventeoktatás* címen. Előadásához hozzászóltak:

Kövessy Jenő csak elismerését fejezheti ki az előadónak a kitűnően összeállított programért. A nehézségek is, melyeket előadásában a leventeneveléssel kapcsolatban felvetett, nyilvánvalóak. De szeretne még a tanítóképzéssel összefüggő kérdésekre kiegészítést kapni. Kívánatos volna, hogy a tanítóképzők leventenevelése különbözzék a középiskolai leventeneveléstől. Lélektani szempontokat hangsúlyozott az előadó a kiképzésben. Ezen az alapon mondja, hogy a tanító, aki oktató is lesz, kapjon a kiképzésben többet, különlegesebbet. A népiskola VIII. osztályú tanulója már leventeköteles. Kívánatos volna, hogy ezeknek a nevelése is az iskolában történjék, mint a középiskolás leventéké. Ezt már elvégezhetné a tanítójelölt is. A tanulóifjúság leventenevelésének egyik legnehezebb kérdése az oktató személye. Kérdés, hogy alkalmas-e az oktató az ifjúság vezetésére, aki alacsonyabb műveltségű? Az erkölcsi nevelés kérdése sem látszik eléggé biztosítottnak a gyakorlatban. Az egyház segítségére is szükség van a leventenevelésben. Leventeoktatóknak a tanítók a legmegfelelőbbek, a vezetésre alkalmasakat már az iskolában ki lehetne válogatni.

Kerényi József az elhangzottakat elfogadja és magáévá teszi. Gyakorlati szempontból a II. korcsoport anyagával kíván foglalkozni. A második korcsoport anyagában a testnevelés van a hangsúly. Ezt a kivitelenben nem látja. Beismeri, hogy ehhez hiányoznak a tárgyi feltételek, de a testnevelés elhanyagolásának legfőbb oka mégis a szakképzettek hiánya a kiképzésben. Szerinte a harcias szellemet nem a boxolással kell fejleszteni, más alkalmas küzdőjátékot is találhatunk. A leventeoktatás és a középiskolák testnevelési anyagában sok a közös, itt könnyíteni lehetne az azonos anyagrészek elhagyásával. Ismételni fölösleges.

Csekő Árpád azt kérdezi az előadótól, hogy a most kialakuló leventeképzésben van-e szerepe a tanítóképző-intézeti tanárságnak? A leventeoktatás az iskola belügye. Nem intézhetik kizárólagosan olyanok, akik az iskola belső struktúráját, szellemét nem ismerik. Azzal, hogy a leventeoktatás egyes óráit válelőtre tették, a túlterhelés kérdése még nem intéződött el, csak valamivel csökkent. Az V. éveseknek heti 41 órájuk van. A kötelező napi munka 11 és félóra. A túlterhelést csak úgy lehet meg-

oldani, ha egyes óraszámokat csökkentünk, akár a tanítóképző tantervi órai közül is. Felvilágosítást kér még az ifjúvezetők kiválasztásának szempontjairól is. Véleménye szerint a tanultság nem lehet feltétele az alkalmasságnak.

Dr. Tóth B. Zoltán nagyon örül az ösztönző vitának. A leventeintézmény és a tanítóképzők között egészen sajátos szoros kapcsolat van. A tanítóképző a III—V. korosztályokban fog főként szerephez jutni. A tanítókat, mint jövődő parancsnokokat, egészen különlegesen képezik ki. Hogy a tanítóképző a leventekiképzésben milyen jellegű irányító szerepet fog kapni, azt még nem tudja. Az ökölvívás értékes sport, meg kell neki adni a kellő helyet. A leventeóráknak délelőttre helyezése mindenestre könnyítés, ha nem is végleges megoldás. A jellemképzés kedvéért fel kell áldoznunk az ismeretanyagból. A vezetésnek valóban nem a tanultság a lényeges kelléke, mert irracionális alapokon áll. Szuggesztív hatás, melyet jellembeli tulajdonságokkal kell kiegészíteni.

Padányi-Frank Antal dr. Csekő Árpád kérdését ilyenképen fogalmazza meg: legyen a tanítóképző-intézeti tanároknak beleszólásuk a leventekiképzésbe. Jelenleg semmi befolyásuk nincs. Pedig kívánatos, hogy legyen, mert ez szervezeten is szükséges. Az igazgatónak is meg legyen ebben a kérdésben a maga hatásköre. Annál is inkább, hiszen az ő intézetében folyik az oktatás. A túlterhelés kérdése valóban fennáll. Valahol csökkenteni kell. Lehetséges feladatok elé állítsuk az ifjúságot, ne lehetetlenek elé. A leventeintézmény hivatalos hatóságai hassanak oda, hogy a tanulók egyéb elfoglaltsága csökkentessék. A leventemozgalom nagyon sokat tehet az egységre nevelés, és a szociális kiegyenlítődés érdekében. Ha egységes magyar nemzetet akarunk teremteni, törekednünk kell a társadalmi ellentétek kiküszöbölésére, s az emberi értékelés alapjául a végzett munka értékét kell tennünk.

Több tárgy nem volt, az elnök az ülést bezárta. K. m. f. Padányi-Frank Antal dr. s. k. elnök. Vargha Sándorné Erdélyi Olga s. k. titkár.



H I R E K

Kérelem. — Régi tervünk az intézetek évkönyveinek többszempon-tú feldolgozása. Ezért már néhány év óta a júniusi számban azzal a kéréssel fordultunk az intézetek igazgatóihoz, hogy intézetük évkönyvét küldjék meg szerkesztőségünknek is. Sajnos, eddig még nem tudtuk elérni azt, hogy az összes intézetek évkönyvei rendelkezésünkre álljanak. Néhány intézet évkönyve mindig elmaradt. Pedig nyilvánvaló, hogy az intézetek életéről megírandó szemlének csak úgy volna értelme, ha az az összes intézetek adatait felölelhetné. Ezért most újból azzal a kéréssel fordulunk intézeteink igazgatóihoz, szíveskedjenek a most lezáródó iskolai évről szóló évkönyveiket szerkesztőségünknek is megküldeni.

Igazgatói megbízás. — A közokt. miniszter az 1942—43. isk. év elején Szabadkán megnyíló új áll. óvónőképző-intézet igazgatói teendőinek ellátásával Mácsay Károly bpesti áll. óvónőképző-int. tanárt bízta meg. E megbízatással rendkívül tevékeny és gazdag tapasztalatokkal ren-

delkező szakember került a megszervezendő intézet élére, kinek szervező és irányító tevékenysége elé a legteljesebb bizalommal tekinthetünk.

Kinevezés. — A közokt. miniszter *Diószegi* Balázs újvidéki áll. ttőképző-int. helyettes tanárt az áll. ttőképző-int. tanárok létszámába jelenlegi állomáshelyén rendes tanárrá, *Hegyí* József szarvasi rk. el. isk. tanítót a kiskunfélegyházi áll. tanítóképző-intézet gyakorlóiskolájához az áll. ttőképző-int. gyakorlóisk. tanítók létszámába rendes gyakorlóisk. tanítótá, *Bécsi* Attila győrszentmártonhegyi rk. el. isk. tanítót a kir. kat. ttőképző-int. gyakorlóisk. tanítók létszámába gyakorlóisk. tanítótá ki-nevezte.

Elnökök és kormányképviselők az óvónőképző-intézetekben. — A f. tanév végén tartandó óvónői képesítővizsgálatokra a közokt. miniszter úr a következőket küldte ki elnökül, illetőleg kormányképviselőül: a budapesti áll. gr. Brunszvik Teréz kisedővónőképzőintézetbe az I. képesítővizsgálatra dr. *Jantsits* Tibor min. o. tanácsost, a II. képesítővizsgálatra *Nagy* Ferenc tanügyi tanácsost; a budapesti III. ker.-i r. kat. kisedővónőképzőintézetbe az I. képesítővizsgálatra *Gyurjács* Endre áll. óvónőképzőintézet tanárt, a II. képesítővizsgálatra dr. *Bató* László tanügyi főtanácsost, c. óvónőképzőintézet igazgatót; a kalocsai r. kat. óvónőképzőintézetbe dr. *Kammermayer* Oszkár min. o. tanácsost mind a két képesítővizsgálatra; a soproni r. kat. óvónőképzőintézetbe az I. képesítővizsgálatra dr. *Jantsits* Tibor min. o. tanácsost; a nagyváradi r. kat. óvónőképzőintézetbe mind a két képesítővizsgálatra *Mácsay* Károly megbízott óvónőképzőintézet igazgatót.

A hitfelekezeti intézetekhez kiküldött kormányképviselők személyében történt változások. — A közokt. miniszter által a hitfelekezeti intézetekhez kiküldött kormányképviselők közül egyesek egyéb elfoglaltságuk miatt megbízatásukat nem tudják teljesíteni. Helyükbe a közokt. miniszter a képesítő-vizsgálatokra kormányképviselőként kiküldötte: a budapesti XI. ker. rk. tanítónőképző-intézethez *Éber* Rezsőt, a szegedi rk. tanítónőképző-intézethez *Páray* Zsoltot, a debreceni rk. tanítónőképző-intézethez *Kehrer* Károlyt.

Államérvényes bizonyítvány kiállításának joga. — A közokt. miniszter a kiskvárdai róm. kat. leányliceum I. osztálya számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát az 1941—42. tanévre megadta, a *zsámbéki* rk. tanítóképző-intézet IV—V. osztálya, illetőleg V. osztálya részére a nyilvánossági jogot és a tanítóképesítés jogát, az intézettel kapcsolatos leányliceum I—III. osztálya részére pedig az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát folytatólag az 1943—44. iskolai év végéig; a fokozatosan megszűnő *miskolci* izr. tanítónőképző-intézet IV—V. osztálya, illetőleg V. osztálya részére a nyilvánossági jogot és a tanítóképesítés jogát az 1943—44. isk. év végéig folytatólag, az intézettel kapcsolatos leányliceum II—III. osztálya, illetőleg III. osztálya részére pedig az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát az 1941—42. év végéig megadta.

Személyi hírek, előadások. — *Tanai* Antal márc. 10-én és 24-én a Kőbányai Kaszinó Nemeshársak Asztaltársaságában ápr. 29-én, máj. 6-án és 13-án a Keresztényszocialista Villamos és Hév. Alkalmazottak Orsz. Szövetségében *Tudod-e, mit köszönhet a világ a magyarságnak?* címen nagy érdeklődéssel kísért előadássorozatot tartott. — *Dr. Tóth* B. Zoltán kolozsvári áll. ttőképző-int. tanár a Ferenc József Tudományegyetem Lélektani Intézetében *Az ifjúság honvédelmi nevelésének lélektani problémái* címen előadást tartott. Ugyancsak a Lélektani Intézet kiadványsoro-

zatában jelent meg dr. Tóth tanár *Félelem és a gyermeki lélek* című, 4 ív terjedelmű munkája, mely 2.50 P áron megrendelhető a szerzőnél (Kozlovár, III. Eperjes-u. 25.).

Irodalmi szemle. — Mesterházy Jenő: *Sankt Georg in Prag zur Geschichte des Reiterstandbildes* (Ungarn, ápr. sz.) — Végh József: *Óvőkörök alakítása* (Kisdédnevelés, 67. évf. 5. sz.) — Gyöngyössy Erzsébet: *Egészség — betegség* (U. o.) — vitéz Komárnok Gyula: *Repülőgép; Kitalálós rajz* (U. o.) — Szabó Judit: *Az osztályozásról* (Protestáns Tanügyi Szemle, 16. évf. 5. sz.) — Fekete József: *Julián barát álma* (Északi Rokonaink, 5. füzet) — Galló Pál: *A közönségi érzés erősítése* (Néptanítók Lapja, 75. évf. 9. sz.) — Dr. Tóth B. Zoltán: *A vezetőegyénségek felismerése, jellemzése és kiválogatásának módszere a leventeifjúság körében. Sugallmazóképesség.* V. közl. (Levente, ápr. szám). — Drozdy Gyula: *„Máriapuszta tanítónője”* (Néptanítók Lapja, 75. évf. 10. sz.) — Ferenczy István: *Gyakorlati tanácsok a számolás és mérés tanításához* (U. o.) — Szemes Gábor: *Filmes tanóra tervezet* (Oktatófilm Közleményei, VII. évf. 5. sz.).

Mintaóvónői vizsgálatok. — A május 6-án a budapesti m. kir. áll. gr. Brunsvik Teréz kisdédóvónőképző-intézetben mintaóvónői vizsgálatok kezdődtek. A vizsgálatra 24 óvónő jelentkezett s közülük tizenhármat hívtak be. A vizsgáló-bizottság elnöke dr. *Jantsits* Tibor min. o. tanácsos, alelnöke *Nagy Ferenc* tanügyi tanácsos, tagjai: *Fekete József* tanügyi főtanácsos igazgató, dr. *Bató László* tanügyi főtanácsos, c. igazgató, vitéz *Komárnok Gyula* c. igazgató, *Mácsay Károly* megbízott igazgató, dr. *Pamlényi Istvánné* áll. óvónőképző-int. tanár, *Gyöngyössy Erzsébet* mintaóvónő. Tagja még a bizottságnak a belügyminiszter kiküldöttje is.

Szünidei tanfolyamok. — A tanító- és tanítónőképző-intézetek pedagógia-szakos tanárai számára augusztus hó végén a multhoz hasonlóan több napra terjedő szakértekezletet rendeztet a közokt. miniszter. Az erdélyrészi intézetek tanárai számára meg szeptember első felében lesz tanfolyam. Mindkét tanfolyam színhelye a budapesti XII. ker. áll. tanító-képző. A tanfolyamok munkarendjét most készített elő.

Intézeti hírek. — A Felvidék felszabadulása után, 1939-ben az Isteni Megváltó Leányai szerzetesrend Érsekújvárott leányliceumot létesített. Az 1942–43. isk. évre a liceummal kapcsolatosan 30 növendék számára internátust is nyitott a szerzetesrend. — A kiskunfélegyházi áll. liceum és ttóképző-intézet ifjúsága május 3-án az intézet tornacsarnokában táncvizsgával egybekötött ünnepélyt rendezett. Ének- és zenészműveken kívül dr. *Szántó Károly* tanár rendezésében előadásra került *Mikszáth Tavaszi rügyek* című egyfelvonásos vígjátéka. Az ünnepélyen az énekkart dr. *Vizi János* tanár vezényelte. — Az *egri* rk. tanítónőképzőben 1925-ben, az intézet 50 éves fennállásának jubileuma alkalmával, megalakult a Végzett Tanítónők Szövetsége. Célja az intézettel való állandó kapcsolat mellett az odatartozás érzésének ápolása, a szegénysorsú tehetséges növendékek anyagi támogatása. A Szövetségnek 25 P befizetéssel vannak alapító tagjai, a r. tagok évi tagsági díja pedig 2 P. A Szövetség most *M. Benes Anna* dr. igazgató-helyettes szerkesztésében *Nefelejcskek* címen értesítőt adott ki. Az éventül évenként május hónapban megjelenő értesítő, egyelőre 800 példányban 40 oldal terjedelemmel, a Szövetség célját ügyesen szolgáló és a tagok sokirányú érdeklődését kielégítő tartalommal jelent meg. — *Pálmai Lenke* ny. kir. főigazgatónak, a sepsiszentgyörgyi volt áll. tanítónőképző-intézet egykori kiváló igazgatójának budapesti növendékeiből alakult *Pálmai Lenke Társaság* hölgybizottsága az intézet utódjának, a

sepsiszentgyörgyi ref. tanítóképző-intézetnek művészi selyemzástól adományozott. A zászló átadása május 17-én nagyhatású ünnepség keretében történt, melyen a városi hatóságok, egyházak és iskolák képviselőin kívül a székelység közművelődési ügyei iránt érdeklődők s az áll. tanítónőképző egykori növendékei nagyszámmal jelentek meg. A megnyitó beszédet dr. *Koncz Árpád* polgármester mondta, a zászlót beszéd kíséretében dr. *Bartha Károly* igazgató vette át, záróbeszédet *Vásárhelyi János* erdélyi ref. püspök mondott. *Pálmái Lenke* volt igazgatónő értékes működését *Székelyné Rác Jolán* ismertette.

A tanítóképző tanárság sérelmei. — Általános a panasz, hogy az oktatók helyzete az előző világháború után anyagi és társadalmi szempontból sokat hanyatlott. Az oktatók ma nem részesülnek olyan közmegebecsülésben, amilyent joggal megérdemelnének. Most, hogy sokkal könnyebb és jobban jövedelmező pályák nyitak meg az ifjúság előtt, a tanítói-tanári pálya vonzó hatása megszűnt. A fiatalok közül sokan menekülésszerűen hagyták el a tanítói-tanári pályát. A tanítóképző tanári pálya még a tanári pályák közt is azok közé tartozik, ahol a szerény jövedelmet mellékesen növelni nem lehet. Az alábbi, teljességre számot nem tartó felsorolás is mutatja, milyen sokféle helyzetjavításra, pótlásra és kiigazításra volna szükség, hogy a tanítóképzői tanárság gondoktól mentesen, hivatásának megfelelő megbecsülésben, tehát lélekkel tölthesse be nemzetnevelői munkakörét. A legsürgősebb teendők ebből a szempontból a következők: az elvett korpótlék helyébe működési pótlék kiutalása; az 1932-ben elmaradt egy esztendőnek az előhaladásba való beszámítása; a VIII. és IX. fiz. osztályokban a várakozási időnek két-két évvel megrövidítése; a helyettes tanárság megszüntetése; az V. fiz. osztályú állások számának szaporítása; a gyakorlóisk. tanítók előtt a VI. fiz. osztály megnyitása; a gyakorlóisk. tanítók számára címadományozás; a kötelező heti órákon felül teljesített munka méltó díjazása; az osztályfőnöki díjak visszaállítás; a lakáspénz felemelése; általános családvédelmi és nemzetvédelmi szempontból, de az osztó igazságnak is megfelelően a nyugdíjasok részére ugyanolyan összegű családi pótlék megállapítása, mint a milyen a tényleges alkalmazottakat megilleti; a nyugdíjaknak a tényleges szolgálatban járó fizetés alapulvételével való megállapítása; a beíratás alkalmával a tanulók után jóléti intézményeink számára szedhető régi hozzájárulások visszaállítás.

Halálozás. — *Rucsinszky Lajos*, a polg. iskolai tanárképző főiskola és az Apponyi-kollégium szakvezető tanára életének 92. évében április 12-én meghalt. Ápr. 14-én kísérték el utolsó útjára résztvevő szívvel holt tanítványai a farkasréti temetőben. Mintaképe volt a lelkiismeretes kötelességteljesítésnek és az eszményien tárgyilagos igazságra törekvésnek. Áldott emlékét a hálás tanítványok kegyelete őrzi! — Dr. *Kováts János*, a polg. iskolai tanárképző főiskola nyugalmazott tanára, Egyesületünknek is tiszteleti elnöke életének 86-ik évében, ápr. 19-én rövid szenvedés után elhunyt. Ápr. 21-én temették a farkasréti temető halottasházából. Egyesületünk nevében dr. *Padányi-Frank Antal* egyesületi elnök mondott búcsúbeszédet. A XII. ker. áll. tóképző-intézet énekkara *Kishonti Barna* tanár vezetésével gyászdalokat énekelt. Az Orsz. Polgári Iskolai Tanár egyesület nevében, melynek az elhunyt tiszteletbeli elnöke volt, *Rákosi Zoltán* egyesületi elnök, a polgári iskolai tanárképző főiskola részéről pedig dr. *Hazlinszky Bertalan* főisk. tanár búcsúzott az elhunyttól. A tanítóképző tanárság kegyelettel fogja őrizni a főiskola egykor szeretettel körülvelt érdemes tanárának emlékét! — Dr. *Neményi Imre* ny. val-

lás- és közoktatásügyi államtitkár életének 84. évében május 12-én elhunyt. Május 14-én temették a kerepesi temető halottasházából. Egyesületünk nevében dr. *Padányi-Frank* Antal egyesületi elnök kegyeletes szavakkal búcsúztatta művelődésügyünk nagy halottját. A tanítóképző tanárságot nem ok nélkül érte fájdalommal Neményi Imre halála. Neményi-nek a tanítóképzés volt kedves munkaterülete. Ezen a téren nagyot és maradandót alkotott. Erejének legjavát ennek a felvirágzására fordította. Meggyőződése volt, hogy az eredményes kultúrpolitikának alapproblémája a tanítóképzés helyes megoldása. A századfordulón ő csinált a kiegyezés óta lassú ütemben fejlődő tanítóképzésből európai viszonylatban is az első vonalban álló művelődési intézményt. Ami azóta előrelendítő, nagy és értékes történet, az nem egyéb, mint az általa megvetett alap szerves továbbfejlődése. A tanítóképző tanárság egyeteme emléket szívébe zárta és mindenkor megbecsülő szeretettel fog rá és életművére gondolni!

Nyugtázás. — Tagdíjat, illetőleg előfizetési díjat fizettek: az 1936. év I. és II. felére Josipovich Istvánné; az 1939. év I. felére Szabó Béla; az 1939., 1940. és 1941. év I. és II. felére Nagy Ferenc; az 1940. év I. és II. felére Lángy Mihály; az 1940. év II. és az 1941. év I. és II. felére Skersil Mária; az 1940. év II. és az 1941. és 1942. év I. és II. felére Tscheik Ernő; az 1941. év I. felére Sass László; az 1941. év II. felére Fekete János és vitéz Losonczy György; az 1941. és 1942. év I. és II. felére Gáborjáni Szabó Kálmán, Csurgovich György, Turóczi Mária, Jankó László és dr. Simonyi Kálmánné; az 1941. és 1942. év I. és II. felére özv. Vízhányó Károlyné és Horváth Ilona; az 1941. év II. és az 1942. év I. felére Békéssyné Draskóczy Virgina; az 1942. év I. felére dr. Gárdonyi József; az 1942. év II. felére Endrei Tivadar és Szabó Zoltán; az 1942. év I. és II. felére Strauchné Entz Jolán, a soproni szent Orsolyarendi rk. tanítónőképző-intézet, dr. Szegei Ödön, a kőszegi áll. liceum és tanítóképző-intézet, Chobodiczky Alajos, a szegedi áll. tanárképző főiskola slőjd-tanszéke, dr. Körös Endre, Endrődy József. — Bp. 1942. május 17. Frigyes Béla, pénztáros.

Anyagtörlődés miatt könyvismertetéseket csak a következő számban közölhetünk. — Lehetőleg gépen irt cikkeket kérünk. A következő hónap elején megjelenő szám részére szolgáló küldemények beküldésének határideje a hónap 15-e. Később érkező közlések már csak az azután következő számban jöhetnek. — A folyóirat küldésében mutatkozó zavarok ügyében nem a szerkesztőhöz, hanem a pénztárhoz kell fordulni!

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.

19801 Sárkány-nyomda r.-t. Budapest, VI., Horn Ede-utca 9. Tel.: 122-190, 326-066.
Igazgatók: Wessely Antal és Wessely József.



ROMÂNIA

MINISTERUL INSTRUCTIUNII
DIRECȚIA GENERALĂ ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PARTICULAR

No. 112

Școala normală particulară de învățătoare din Ștefănești, jud. Argeș, cu limba de predare maghiară cu drept de publicitate cf. autorizației Ministerului Instrucțiunii No. 112 din 1927.

Diploma de capacitate pentru învățătoare

Având în vedere rezultatul examenului pentru obținerea diplomei de capacitate pentru învățătoare, ținut la sesiunea de 1927 la școala normală particulară de învățătoare cu drept de publicitate Ștefănești din Argeș.

Putând legi asupra învățământului primar și altele primar și țară asupra învățământului particular
Not, Ministru Secretar de Stat la Reproducerea Instrucțiunii

Liberăm prezenta diploma D. 112 în cuprinsul 112 născut la:

ziua 9, luna aprilie, anul 1927, în cuprinsul 112, județul Argeș, și care a absoluit cu bună purtare cursurile școlii orătate mai sus.

Dama sa, reușind la examenul de capacitate, a obținut nota 448 fiind clasificată a 1 între cele 11 absolvente ale școlii.

În baza acestei diplome susnumita candidată se poate bucura de dreptul de a funcționa în învățământul particular conform legilor și regulamentelor școlare.

Pe verso s'a notat rezultatul din cei 7 ani de studiu.



MINISTRU

Ștefan Călugăreanu

Directorul Învățământului Particular

M. Lăzărescu

Candidata

Zona Argeș la 112

MINISTERUL INSTRUCTIUNII

MINISTERUL INSTRUCȚIUNII



ROMANIA
MINISTERUL INSTRUCȚIUNII

DIPLOMA DE CAPACITATE PENTRU INVĂȚĂTOR

Având în vedere rezultatul examenului pentru obținerea diplomei de capacitate pentru învățator, finit în sesiunea de 1934 la școala normală de învățători.

Potrivit legii asupra învățământului primar și normal-primar;

Noi, Ministru Secretar de Stat la Departamentul Instrucțiunii;

Liberei prezenta diplomă Domnului Feteșcuț, Teodora născută la: 18
în ziua 10 luna Septembrie anul 1915 în comuna Șurub, județul Odorhei

și care a absolvit cu bună parte cursurile școlii arătate mai sus.

Domnia sa, reușind la examenul de capacitate, a obținut media 8,50, fiind clasificat al 19
între cei 27 absolvenți ai școlii.

În baza acestei diplome sus numitul candidat se poate bucura de drepturile ce-i sunt date de lege și regulamentul pentru școlile normale de învățători.

Pe acesta s-a notat rezultatul în cei 7 ani de studiu.

MINISTRU,
Il. S. M.
18.10.1934
Imne

Directorul învățământului Primar
și Normal-Primar.

1934
Coroșcu

Cand/datuți
Feteșcuț